

LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ

**KARDEŞİ OLAN ERİŞKİN BİREYLERİN ÖZNEL İYİ OLUŞ
DÜZEYLERİ İLE KARDEŞ İLİŞKİLERİNİN, ALGILADIKLARI
EBEVEYN KABUL REDDİNİN VE BENLİK SAYGILARININ
İNCELENMESİ**

Yasemin Türkoğlu

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İstanbul, Nisan 2024

**KARDEŞİ OLAN ERİŞKİN BİREYLERİN ÖZNEL İYİ OLUŞ
DÜZEYLERİ İLE KARDEŞ İLİŞKİLERİNİN, ALGILADIKLARI
EBEVEYN KABUL REDDİNİN VE BENLİK SAYGILARININ
İNCELENMESİ**

Yasemin Türkoğlu

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Mansur Beyazyürek

YÜKSEK LİSANS TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ
Doç. Dr. Şahide Güliz Kolburan
Dr. Öğr. Üyesi Eda Yılmaz

ÖNSÖZ

Tez sürecim boyunca bana destek olan ve yol gösteren değerli tez danışmanım *Prof. Mansur Beyazyürek*'e minnettarlığımı belirtmek isterim.

Her daim maddi ve manevi yanımda olan, en zorlu anlarımda beni motive etmek için sonsuz çaba sarf eden, teşvik etmekten de hiçbir zaman geri durmayan *anneme* ve *babama*; bu yolculukta gücüme güç katan ve bana güvenen nişanlım *Atakan Yolaç*'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Benimle birlikte heyecanlanıp tavsiyeleri ile katkı sağlayan, yaşadığım stresi hafifletmeye gayret eden ve ailem gibi olan can arkadaşlarımdan tümüne ne kadar teşekkür etsem azdır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
SEMBOLLER	ixx
KISALTMALAR	x
TABLO LİSTESİ	xii
1 GİRİŞ	1
1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI	2
1.2 ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	3
2 GENEL BİLGİLER	4
2. 1 ÖZNEL İYİ OLUŞ	4
2.1.1 Öznel İyi Oluş Teorileri	5
2.1.1.1 Telik ve Ototelik Teoriler	5
2.1.1.2 Çoklu Tutarsızlık Teorisi	6
2.1.1.3 Aşağıdan Yukarıya ve Yukarıdan Aşağıya Teorisi	6
2.1.1.4 Dinamik Denge (Ayar Noktası) Teorisi	7
2.1.1.5 Bilişsel Teoriler	7
2.1.1.6 Yargı Teorileri	7
2.1.1.7 Pozitif Psikoloji	8
2.2 KARDEŞ İLİŞKİLERİ	8
2.2.1 Kardeş İlişkisinin Niteliğini Belirleyen Faktörler	9
2.2.1.1 Cinsiyet	9
2.2.1.2 Doğum Sırası	10
2.2.1.3 Yaş Aralığı	11

2.2.1.4 Evlilik Kalitesi	11
2.3 ALGILANAN EBEVEYN KABUL- REDDİ	12
2.3.1 Algılanan Ebeveyn Kabul- Reddinin Alt Boyutları	14
2.3.1.1 Kişilik.....	14
2.3.1.2 Başa Çıkma	15
2.3.1.3 Sosyo-kültürel	16
2.3.2 Ebeveyn Kabul Reddinin Sonuçları.....	17
2.4 BENLİK SAYGISI	17
2.4.1 Benlik Saygısı Teorileri	18
3 YÖNTEM.....	21
3.1 ARAŞTIRMA MODELİ.....	21
3.2 EVREN VE ÖRNEKLEM.....	21
3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	21
3.3.1 Demografik Bilgi Formu.....	22
3.3.2 Öznel İyi Oluş Ölçeği	22
3.3.3 Kardeş İlişkileri Ölçeği	22
3.3.4 Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği - Kısa Formu	22
3.3.5 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	23
3.4 VERİLERİN TOPLANMASI.....	24
3.5 VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ.....	24
4 BULGULAR.....	25
4.1 BETİMSEL İSTATİSTİKLERE İLİŞKİN BULGULAR	25
4.2 ÖLÇEKLERİN KORELASYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	28
4.3 GRUP KARŞILAŞTIRMALARINA DAİR BULGULAR	29
4.4 HİYERARŞİK REGRESYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	37

5 TARTIŞMA.....	40
5.1 SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN TARTIŞILMASI.....	40
5.1.1 Cinsiyet	40
5.1.2 Eğitim düzeyi.....	40
5.1.3 Yaş.....	41
5.1.4 Gelir düzeyi.....	42
5.2 KORELASYON ve REGRESYON ANALİZİ BULGULARININ TARTIŞILMASI	42
5.2.1 Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı	42
5.2.2 Öznel İyi Oluş ve Kardeş İlişkileri	43
5.2.3 Öznel İyi Oluş ve Ebeveyn Kabul Reddi	43
5.2.4 Cinsiyet ve Ebeveyn Kabul Reddi	44
5.2.5 Abla/Abi/Kardeşe Sahip Olma ve Kardeşlik Deneyimleri	45
6 SONUÇ ve ÖNERİLER	47
KAYNAKÇA	49
EK A BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	49
EK B DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	81
EK C ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ.....	82
EK D KARDEŞ İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ	83
EK E EBEVEYN KABUL REDDİ ÖLÇEĞİ - KISA FORMU	84
EK E EBEVEYN KABUL REDDİ ÖLÇEĞİ - KISA FORMU	85
EK F ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ	86
ÖZGEÇMİŞ	88

ÖZET

KARDEŞİ OLAN ERİŞKİN BİREYLERİN ÖZNEL İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ İLE KARDEŞ İLİŞKİLERİNİN, ALGILADIKLARI EBEVEYN KABUL REDDİNİN VE BENLİK SAYGILARININ İNCELENMESİ

Çalışmada kardeşi olan erişkin bireylerin kardeş ilişkileri, algıladıkları ebeveyn kabul reddi, benlik saygıları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik değişkenleri ile öznel iyi oluş düzeyleri değerlendirilmiş; abla/abi/kardeşe sahip olma kriterleri ele alınmıştır. Pearson korelasyon analizi, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve hiyerarşik regresyon analizi ile sonuçlar ele alınmıştır. Araştırmanın örneklemini 18 ile 35 yaş arası lisans ve lisans üstü 389 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmada Kardeş İlişkileri Ölçeği, Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği- Kısa Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Öznel İyi Oluş Ölçeği veri toplama araçları olarak kullanılmış; katılımcıların sosyo-demografik bilgileri Demografik Bilgi Formu ile toplanılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, kadın ve erkek katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Katılımcıların eğitim düzeyinin gruplar arasında anlamlı bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. İlkokul mezunu ebeveyne ve düşük gelir düzeyine sahip katılımcıların daha düşük öznel iyi oluş düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Yaş grubu kriterlerine göre öznel iyi oluş düzeyi değerlendirildiğinde, 18-23 yaş arası katılımcıların öznel iyi oluş seviyelerinin diğer gruplara kıyasla anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Kardeşi olan erişkin bireylerin kardeş ilişkileri, algıladıkları ebeveyn kabul- reddi, benlik saygıları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Erkek katılımcıların tüm alanlarda anne ve babalarından ortalama olarak daha fazla reddedici davranış algıladıkları tespit edilmiştir. Kız kardeşler ve ablaların, oğlan kardeşler ve abilere kıyasla daha fazla destekleyici oldukları belirlenmiştir. Beliren yetişkinlik dönemi kardeş ilişkilerine yönelik kısıtlı sayıda araştırmanın varlığı ve aile ilişkilerinin değişkenler

üzerindeki önemi göz önüne alındığında, çalışmanın güncel araştırmalara yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öznel iyi oluş, kardeş ilişkileri, algılanan ebeveyn kabul- reddi, benlik saygısı

Tarih: 20.01.2024

ABSTRACT

SIBLING RELATIONSHIPS, PERCEIVED PARENTAL ACCEPTANCE REJECTION, SELF-ESTEEM AND SUBJECTIVE WELL-BEING LEVELS OF ADULT INDIVIDUALS WITH SIBLINGS

In this study, the relationship between sibling relationships, perceived parental acceptance rejection, self-esteem and subjective well-being levels of adult individuals with siblings was examined. The socio-demographic variables of the participants and their subjective well-being levels were evaluated, and the criteria of having an older sister/brother/sibling was discussed. Pearson correlation analysis, independent samples t-test, one-way analysis of variance (ANOVA) and hierarchical regression analysis were used to analyze the results. The sample of the study consists of 389 undergraduate and graduate participants between the ages of 18 and 35. In the study, the Sibling Relationship Scale, Parental Acceptance Rejection Scale- Short Form, Rosenberg Self-Esteem Scale and Subjective Well-Being Scale were used as data collection tools; socio-demographic information of the participants was obtained with the Demographic Information Form. Considering the findings of the study, no significant difference was found between the subjective well-being levels of male and female participants. It was also found that the educational level of the participants did not create a significant difference between the groups. It was observed that participants with primary school graduate parents and low income levels had lower levels of subjective well-being. When the level of subjective well-being was evaluated according to age group criteria, it was observed that the subjective well-being levels of participants between the ages of 18-23 differed significantly compared to other groups. A significant relationship was found between sibling relationships, perceived parental acceptance-rejection, self-esteem and subjective well-being levels of adult individuals with siblings. It was found that male participants perceived more rejecting behaviors from their mothers and fathers on average in all areas. Sisters and older sisters were found to be more supportive than brothers and older

brothers. Considering the limited number of studies on sibling relationships in emerging adulthood and the importance of family relationships on variables, it is thought that the study may be a guide for current research.

Keywords: Subjective well-being, sibling relationships, perceived parental acceptance-rejection, self-esteem

Date: 20.01.2024

SEMBOLLER

N	: Örneklem
SS	: Standart sapma
p	: Anlamlılık
r	: İlişki
df	: Serbestlik derecesi
t	: t testi değeri
β	: Beta
%	: Yüzde
η^2	: Etki büyüklüğü

KISALTMALAR

akt : Aktaran

ark : Arkadařları

Çev : Çeviren

vd : Ve diğlerleri

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

APA : American Psychological Association

DSM-5 : The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders – 5th Edition

RBSÖ : Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

KİÖ : Kardeş İlişkileri Ölçeği

EÖİÖÖ : Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği

Yetişkin EKRÖ/K : Yetişkin Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği- Kısa Formu

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1.1. Sosyodemografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri	26
Tablo 4.1.2. Araştırma Değişkenlerinin Betimleyici İstatistikleri	27
Tablo 4.2.1 Katılımcıların Yaş, Öznel İyi Oluş, Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri ve Ebeveyn Reddi Puanları Arasındaki Pearson Korelasyonu Bulguları	28
Tablo 4.3.1. Cinsiyet Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Bağımsız Örneklem T-testi Bulguları.....	29
Tablo 4.3.2. Eğitim Düzeyi Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Bağımsız Örneklem T-testi Bulguları	29
Tablo 4.3.3. Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Bulguları.....	30
Tablo 4.3.4. Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Bulguları.....	30
Tablo 4.3.5. Gelir Düzeyi Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Bulguları	31
Tablo 4.3.6 Yaş Grubu Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Bulguları	31
Tablo 4.3.7. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri, Öznel İyi Oluş ve Algılanan Ebeveyn Kabul- Ret Boyutlarının Farklılaşmasına İlişkin Çok Değişkenli Analiz Bulguları	32
Tablo 4.3.8. Katılımcıların Ablası Olması Durumuna Göre Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri, Öznel İyi Oluş ve Algılanan Ebeveyn Kabul- Ret Boyutlarının Farklılaşmasına İlişkin Çok Değişkenli Analiz Bulguları.....	33
Tablo 4.3.9. Katılımcıların Abisi Olması Durumuna Göre Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri, Öznel İyi Oluş ve Algılanan Ebeveyn Kabul- Ret Boyutlarının Farklılaşmasına İlişkin Çok Değişkenli Analiz Bulguları.....	35
Tablo 4.3.10. Katılımcıların Kardeşi Olması Durumuna Göre Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri, Öznel İyi Oluş ve Algılanan Ebeveyn Kabul- Ret Boyutlarının Farklılaşmasına İlişkin Çok Değişkenli Analiz Bulguları.....	36

Tablo 4.4.1 Özel İyi Oluşun Yordayıcı Değişkenlerin İncelenmesine Yönelik Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları	39
--	----

1 GİRİŞ

“Mutluluk”, Antik Yunan Uygarlığı’ndan itibaren dikkat çeken bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Günümüzde mutluluğa dair mâna karmaşasını indirgemek, mutluluğu ölçülebilir ve temellendirebilir bir hale getirebilmek için “özel iyi oluş” kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Diener ve Scollon, 2014). Özel iyi oluş, bireyin kendi yaşantısını arzu edilebilir ve iyiye giden bir gösterge derecesinde tanımlaması olarak ifade edilmektedir (Diener, Oishi ve Lucas, 2015). Özel iyi olma hali ise kişilerin yalnızca hayatta kalma motivasyonlarının ötesine geçerek yaşam kaliteli ile ilgilendikleri postmaterialist bir sürece evrilmekte ve literatürde kendine yer edinmeye başlamaktadır (Diener, Oishi ve Lucas, 2009).

Klocke, Clair ve Bradshaw (2013) HBSC 2009-10 araştırmasında çocukların iyi oluş seviyelerinin aile ve okul gibi mikro düzeylerden, makro düzeylere kıyasla daha fazla etkilendiğini belirtmiştir. Ülke ya da kültürden bağımsız olarak, bakım verenin duygusal yakınlığının iyi oluş düzeyi üzerindeki olumlu (Asscher, Hermanns, Devokic ve Reitz, 2007; Kim, 2011; Moran, Turiano ve Gentzler, 2018) bakım veren reddinin ise iyi oluş düzeyi üzerindeki olumsuz etkisi araştırmacılar tarafından önemle vurgulanmaktadır (Han ve Grogan-Kaylor, 2013; Kazarian, Moghnie ve Martin, 2010; Sultana, Mehmood, Mehmood ve Mahmood, 2021). Hatta yalnızca bakım verenlerin değil; doğası gereği mecburi olan kardeşliğin de yaşantı boyunca süren en uzun vadeli ve temel ilişki (Bayram, 2014; Dunn, 2000, 2007) olduğu bildirilmektedir. Alanyazın partnerler ya da kuşaklar arası dinamiklere odaklanma eğiliminde olsa da son 25 yıl içerisinde kardeş ilişkisi yükselen bir trend göstermektedir (Bedford, 1995, 1998; Cicirelli, 1995). ABD’de yaşayan yetişkinlerin %85’inin en az bir kardeşe sahip olduğu belirtilmekte (Stocker, Lanthier ve Furman, 1997) ancak genç yetişkinlik dönemine ilişkin kardeş ilişkileri hakkında çok az şey bilinmektedir. Yapılan araştırmaların büyük bir kısmının kesitsel ya da geriye dönük olması dikkat çekmektedir. Ayrıca olasılıklı örnekleme yoluyla yapıldıkları ve popülasyonu temsil değerlerinin düşük olduğu görülmektedir (White, 2001).

Batı’da öğrencilerin iyi oluş düzeyini inceleyen çalışmalara sıklıkla rastlanmaktadır. Türkiye’de de benzer şekilde ergen ve üniversite öğrencilerinin iyi olma hallerini inceleyen çalışmalar yer almaktadır (Derin ve Bilge, 2016; Gündoğdu ve Yavuzer, 2012; Kermen ve Sarı, 2014; Türkdoğan ve Duru, 2012). Ancak lisansüstü öğrencilerini de çalışmaya dahil eden kısıtlı

sayıda çalışma yer almaktadır (Odacı, 2013; Turan, 2019). Öznel iyi oluş ile ilişkili değişkenlerin Türkiye örnekleminde test edilmesi, lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerin öznel iyi oluşlarına ilişkin literatüre katkı sunacak ve üniversite kampüslerinde çalışan uzmanlara ampirik kanıtlar sunarak yol gösterecektir. Ayrıca kültürlerarası yapılan çalışmalarda da lisans ve lisansüstü düzeyde öğrencilerin karşılaştırılabilmesine olanak sağlayacaktır. Aynı zamanda, iyi oluşa teşvik eden teori ve uygulamaların geliştirilmesini sağlayarak, öznel iyi oluş ile ilgili kapasitemizi genişletecektir. Belirtilen değişkenlerin bir arada olduğu bir araştırmanın da Türkiye’de yapılmadığı görülmüştür. Bu yüzden yapılacak araştırmanın alanyazında bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI

Abla/abi/kardeşi olan lisans ve lisans üstü öğrencilerinin kardeş ilişkileri, algıladıkları ebeveyn kabul reddi, benlik saygıları ve öznel iyi oluş düzeylerini inceleyen araştırmanın, üniversitede öğrenim gören öğrencilere sunulan hizmetlerin uyarlanmasına rehberlik edeceği öngörülmektedir. Alanyazında beliren yetişkinlik döneminde kardeş ilişkilerine yönelik kısıtlı sayıda araştırmanın varlığı ve aile ilişkilerinin değişkenler üzerindeki önemi göz önüne alındığında güncel araştırmalara da yön vereceği düşünülmektedir. Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Kardeşi olan erişkin bireylerin kardeş ilişkileri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Kardeşi olan erişkin bireylerin algıladıkları ebeveyn kabul reddi ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Kardeşi olan erişkin bireylerin benlik saygıları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Kardeşi olan erişkin bireylerin kardeş ilişkileri, algıladıkları ebeveyn reddi ve benlik saygıları, öznel iyi oluş düzeylerini yordamakta mıdır?

5. Sosyodemografik değişkenler bakımından katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.2 ARAşTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H1: Kardeşi olan erişkin bireylerin kardeş ilişkileri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Kardeşi olan erişkin bireylerin algıladıkları ebeveyn kabul reddi ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Kardeşi olan erişkin bireylerin benlik saygıları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Kardeşi olan erişkin bireylerin kardeş ilişkileri, algıladıkları ebeveyn reddi ve benlik saygıları, öznel iyi oluş düzeylerini yordamaktadır.

H5: Sosyodemografik değişkenler bakımından katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir.

2 GENEL BİLGİLER

2.1 ÖZNEL İYİ OLUŞ

Mutluluğun tanımı nedir? Farklı bileşenlere sahip midir yoksa genel geçer kriterleri mi vardır? Ölçülebilir mi? Mutluluğa sebep olan faktörler nelerdir? Kültürel ya da ulusal farklılıklar söz konusu mudur? Bu sorulara verilecek yanıtlar insana özgü işleyişi anlamlandırabilme açısından önem taşısa da sosyal ve davranışsal bilimlerde özellikle “pozitif psikoloji” disiplininin ortaya çıkışı ile son 25 yıldır ampirik araştırmalarda kendine yer etmektedir (Eid ve Larsen, 2008). İyi olma hali, Antik Yunan filozoflarının eserlerinde ortaya çıkan ilk yazınsal bulgulardan beri üzerine düşünülen ve çağdaş psikoloji araştırmalarında da sıklıkla çalışılan başlıklardan biridir.

“İyi oluş”, Aristoteles’in yaklaşımına dayanarak hedonizm ve eudaimonizm olmak üzere iki ana felsefi akımla açıklanmaktadır (Waterman, 1993; Ryan ve Deci, 2001). Hedonizm, haz ve mutluluk üzerinden iyi oluşu aktarırken (Kahneman, Diener ve Schwarz, 1999), eudaimonizm iyi oluşu mutluluk, kendini gerçekleştirme ve canlılık olarak tanımlamaktadır (Ryan ve Deci, 2001). Yaşamı değerlendirme kriterleri bakımından hedonizm ve eudaimonizmin bilimsel kavramsallaştırmaları farklılaşmaktadır. Kişinin davranışları ile sahip olduğu değerler örtüştüğünde, kişiler kendilerini faal ve otantik olarak duyumsamakta ve eudaimonizm ortaya çıkmaktadır (Waterman, 1993). Hedonizmde ise birey içsel bilgilerini merkeze alarak kişisel mutluluk seviyelerini tanımlamaktadır (Diener, 1984). Mutluluğun bilinen hedonik isimlendirmelerinden biri de “öznel iyi oluş”tur (Eryılmaz ve Aypay, 2011). Kimi araştırmacılar “mutluluk” terimini öznel iyi oluş ile anlamdaş olarak kullanmaktadır (Lyubomirsky, Sheldon ve Schkade, 2005).

Öznel iyi oluş çalışmalarının ilk temsilcisi olan Bradburn (1969) yalnızca pozitif ve negatif duygulanımı ele almış, bu iki etmenin arasındaki uyumun bireyin öznel iyi oluş düzeyine işaret edeceğini söylemiştir. Diener (1984) ise öznel iyi oluş alanına çok sayıda iz bırakan katkı sağlamıştır. Psychological Bulletin’de yayınlanan “Öznel İyi Oluş” başlıklı makalesi 1.265’in üzerinde atıf almış ve dünyada öznel iyi oluşun incelenmesini ateşlemiştir. Kendisi öznel iyi oluşu tek boyutlu değerlendirmemekte ve şemsiye bir terim olarak görmekte, kognitif ve duygusal belirleyicilerin birbirini tamamlayan etkisine değinmektedir. Yaşam doyumu, pozitif duygulanım ve negatif duygulanım olmak üzere öznel iyi oluşu temel parçalara ayırmaktadır. Kognitif yönü

temsil eden yaşam doyumu, bireyin yaşantısına dair farkındalık içeren değerlendirme yargısını içermektedir. Duygusal yönü ise olumlu duygulanımın genel geçer tepkileri ile olumsuz duygulanımın nadir tepkilerini aktarmaktadır. Diener, Suh, Lucas ve Smith (1999) öznel iyi oluşu detaylandırmada kişinin yaşam alanına ilişkin değerlendirmelerini kapsayan “alan memnuniyeti” ismini verdikleri dördüncü bir komponent bulmuştur. Öznel iyi oluş deneyimlerinin biricik olduğunu; olumlu ve olumsuz etmenleri ölçmekte ve değerlendirmelerin zaman ile mekân fark etmeksizin küresel bir yapıyı kapsamakta olduğunu bildirmiştir (Diener, 1984).

Hedonizmde geçmişe yönelik pozitif duygular tatmin, huzur ve memnuniyet; şimdiye yönelik pozitif duygular anlık bedensel zevkler; geleceğe yönelik pozitif duygular ise umut, optimizm ve itikat olarak açıklanmaktadır (Duckworth, Steen ve Seligman, 2005). Aristoteles’in en çok üzerinde durduğu; objektif değerlere odaklanan ve erdemli bir yaşamı hedef alan edudaimonizm, kendine özgü olmayı amaçlamaktadır (Deci ve Ryan, 2008; Kashdan, Biswas-Diener ve King, 2008). Brickman ve Campbell (1971), “hedonik koşu bandı” kavramını öne sürerek kişilerin olumlu ya da olumsuz durumlarda sergilediği duygusal tepkilerin bir oryantasyon sürecini olduğunu; hedonik nötrlüğe kısa zaman içerisinde dönüş yaparak hayat koşullarına uyum sağladıklarını dile getirmektedir. Diener, Lucas ve Scollon (2009) bireylerin mizaçları nedeniyle farklı “ayar noktaları”na sahip olabileceğini; Diener ve Diener (1995) ise hedonik nötrlükten ziyade kişilerin pozitif bir ayar noktasına uyum sağlayabileceğini savunmaktadır.

Öznel iyi oluş, ruh sağlığı ile ilişkili olarak değerlendirilmemektedir. Herhangi bir psikolojik patoloji barındıran kimse yaşantısından oldukça mutlu ve hayatından hoşnut hissedebilmektedir (Diener, Suh ve Oishi, 1997). Diener’in tüm çalışmaları, öznel iyi oluşun tek bir etmene dayanmadığı; mental sağlık ya da pozitif sosyal ilişkiler gibi faktörlerin öznel iyi oluş için gerekli ancak tek başlarına yeterli olmadığını savunmaktadır.

2.1.1 Öznel İyi Oluş Teorileri

2.1.1.1 Telik ve Ototelik Teoriler

Wilson (1960, 1967) tarafından ortaya atılan telik teoriye (telic theory) göre, gereksinimlerin tatmini mutluluğa, tatmin edilmemesi ise mutsuzluğa sebep olmaktadır. Yüksek düzeyde iyi oluşun kökeni hedeflerde aranmaktadır. Mutluluk belirlenen bir hedefe ulaşıldığında ya da bir gereksinim giderildiğinde var olmaktadır. Ototelik teoride ise hedefin yerine

getirilmesinden ziyade hedefe ulaşma sürecindeki ilerleme yüksek düzeyde hazzın oluşmasını sağlamaktadır (Diener ve Ryan, 2009). Geleceğe odaklanma arzular ile amaçlar sayesinde gerçekleşmektedir ve hayat amacı olan bir biçime dönüştüğünden mutluluk seviyesi yükselmektedir (Emmons, 1986).

2.1.1.2 Çoklu Tutarsızlık Teorisi

Michalos (1985), bireyin sahip olduğu ve istediği şey; diğer kimselerin sahip olduğu şey; geçmişte sahip olduğu en iyi şey; birkaç yıl önce ve birkaç yıl sonra sahip olmayı beklediği şey; hak ettiğini düşündüğü şey ve ihtiyaç duyduğunu düşündüğü şey gibi birtakım kriterler üzerinden çoklu kıyaslamalar yapmaktadır. Özellikle algılanan sosyal destek ile öz saygının önemini vurgulamaktadır. Kişinin güncel koşulları ile ideal standartları arasındaki aykırılığın doyumunu azalttığını belirtmektedir (Diener, 1984).

2.1.1.3 Aşağıdan Yukarıya ve Yukarıdan Aşağıya Teorisi

Aşağıdan yukarıya teorisi iş, aile, okul gibi yaşam alanlarından sağlanan doyumun, kişinin yaşam doyumunun belirleyicisi olduğunu ifade etmektedir (Diener, Sandvik ve Pavot, 1991). Deneyimlenen olumlu yaşam olayları öznel iyi oluşa katkı sağlarken; olumsuz yaşam olayları öznel iyi oluş düzeyini azaltmaktadır. Mutluluk seviyesi özellikle kişinin yaşamında geçiş süreci olarak nitelendirilen olaylardan etkilenmektedir (Gomez, Krings, Bangerter ve Grob, 2009). Kişi “mutlu” olarak atfedilmişse, kişinin çok fazla hoş deneyim yaşadığı varsayılmaktadır (Brief, Butcher, George ve Link, 1993). Yukarıdan aşağı teorisi ise, mutluluk bir kişilik özelliği olarak görülmekte; olaylara olumlu bakış açısıyla bakabilen bireylerin “daha mutlu” bir yaşam sürebileceğine inanılmaktadır. Kişilerin durumlara ilişkin algılarını etkileyen içsel yapılarına vurgu yapılmaktadır (Diener ve Ryan, 2009). Aşağıdan yukarıya teorisinde mutluluğa yol açan etmenler nesnel yaşam koşullarında sağlanan küçük hazların toplamı iken; yukarıdan aşağıya teorisinde öznel iyi oluş bir sonuç değil, yatkınlık olarak görülmektedir (Headey, Veenhoven ve Wearing, 1991).

2.1.1.4 Dinamik Denge (Ayar Noktası) Teorisi

Bireyin öznel iyi oluşunun belirleyicisi kişilik olarak görülmektedir (Headey ve Wearing, 1989). Olumlu ya da olumsuz yaşam deneyimlerinin ardından kişilerin öznel iyi oluş seviyeleri değişiklik gösterse bile kişilikler tarafından belirlenen “ayar noktası”na dönülmektedir. Bireyin yaşamına duyguları ve hayatına ilişkin değerlendirmeleri zaman zaman değişiklik göstermekte; pozitif duygulanım ve negatif duygulanım ile kişilik özellikleri ve yaşam olayları arasındaki dinamik denge varlığını sürdürmektedir (Diener, 1994; Headey, 2008). Olayın deneyimlenme biçimi ve kapsamı da denge sürecini etkilemektedir. Oryantasyon süreci evlenme gibi yaşam olaylarında birkaç yılı bulabilirken, kayıp yaşama durumlarında 8 yıl sürebilmekte, işsiz kimselerde ise hiçbir zaman başlangıçtaki durumuna dönememektedir (Gomez, Krings, Bangerter ve Grob, 2009).

2.1.1.5 Bilişsel Teoriler

Mutluluğu bir varış noktası değil, bir seyahat şekli olduğunu öne süren yaklaşımda, bireyin şartları nasıl algıladığı ve yorumladığı ile ilgilenilmektedir. Yaşanılan olayların anımsanma biçimi, koşulların odak noktası ile inanç ve değer sistemleri filtrenin merkezini oluşturmaktadır (Lambert, Passmore ve Holder, 2015). Diener ve Biswas-Diener’in (2011) dikkat (attention), yorumlama (interpretation) ve hafıza (memory) (AIM) gibi süreçlere odaklandığı modelde, pozitif uyarılara odaklanmanın, tecrübeleri pozitif bir şekilde değerlendirmenin ve olumlu benlik yanlılığı aracılığıyla geçmişteki olayları anımsamanın kişilere yüksek düzeyde öznel iyi oluş getirebileceğini savunulmaktadır.

2.1.1.6 Yargı Teorileri

Kişilerin mutluluk seviyeleri yer aldıkları durumlar ile standartlar arasındaki karşılaştırmaya dayanmaktadır. Bireyin temenni ettiği durum/başarı ve mevcut durum/başarı arasındaki bağdaşmazlık mutluluğa yön vermektedir (Wilson, 1960). Kişi çevresindekileri bir standart olarak ele aldığı anda, onların yaşantısına bakarak kendi yaşam kalitesine dair çıkarımda bulunabilmektedir. Bireyin kendisini sosyo-ekonomik düzey açısından düşük seviyedeki biriyle karşılaştırması öznel iyi oluş düzeyini arttırmaktadır (Wills, 1981). Ayrıca olumlu ya da olumsuz

deneyimlerin sıklıkla tekrarlanması da kişiyi mutluluğa güdüleme açısından bireylerin beklentilerini yükseltmekte ve güç yitimine neden olmaktadır (Diener, 1984; Myers ve Diener, 1995).

2.1.1.7 Pozitif Psikoloji

Amerikan Psikoloji Derneği'nin (APA) başkanlığına seçilen Martin Seligman ile pozitif psikoloji alanı gündeme gelmeye başlamıştır. Kişilerin güçlü yanlarını ortaya çıkarmak ve verimli kılmak ile yüksek insan potansiyelinin açığa çıkarılması (Compton ve Hoffman, 2013) “psikolojinin ihmal edilen misyon”ları olarak tanımlanmaktadır (Seligman, 1999). En güncel teorik perspektif olan pozitif psikolojide, akıl hastalığı ve patolojinin mevcudiyetine odaklanmak yerine olumlu duyguların/yaşam deneyimlerinin/bireysel niteliklerin altı çizilmektedir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Kişinin güçlü yanlarını pekiştirmesi, pozitif duygulara dikkatini vermesi, olumsuzlukları elimine etmesi, anlamlı bir yaşam sürmesi ve yaşamdan haz alması ile öznel iyi oluşun gerçekleşebileceği savunulmaktadır. Seligman'ın PERMA Teorisi'nde mutluluk düzeyini yükseltmeye yönelik pozitif duygu (positive emotion), bağlılık (engagement), ilişkiler (relationships), anlam (meaning) ve başarı (accomplishment)dan oluşan temel yapı taşlarının önemi üzerinde durulmaktadır. Bu yapı taşları amaca ulaşmak için kullanılan bir araç olmaktan ziyade, kişinin yaşamı süresince takip etmesi gereken bağımsız gereklilikler olarak verilmektedir. Ayrıca her yapı taşı iyi oluşa katkı sağlamakta ve diğerlerinden bağımsız olarak nitelendirilip ölçülebilmektedir (Seligman, 2011).

2.2 KARDEŞ İLİŞKİLERİ

Anglo-Sakson köklerinden gelmekte olan “kardeş” (sibb, sib, gesib) sözcüğü, kişinin aynı ebeveynlerin kanından gelmekte olduklarını ifade etmekte; ikincil bir anlam olarak da muhabbet etmek ve dedikodu yaymak anlamlarında kullanılmaktadır (Perlman, 1967). Bireyin genetik, ailevi, sosyal sınıf ve deneyimlerini paylaştığı; yaşamı boyunca en sık etkileşimde kaldığı kişilerden biri “kardeş”tir. Kardeşler birbirlerinin yaşamlarında belirgin rol oynamaktadır. Çift taraflı alışverişe ve bütünleyici bir role sahip olması nedeniyle kardeşlik etkileşimleri benzersizdir. Doğum sırası, yaş veya bilgi farklılıkları gibi alanlarda bütünleyici role rastlamak mümkünken;

çift taraflı ve geri dönüşlü alışveriş esnasında kardeşlerin daha geniş bir perspektif kazanarak ilişkilerin “yapı taşlarını” tesfir ettikleri görülmektedir (Dunn, 1983; Howe ve Recchia, 2005)

Eşit statü, paylaşılan aile öyküsü ve genel dayanıklılık nedeniyle kardeş ilişkilerinin diğer yakın ilişkilerden ayrıştığı düşünülmektedir (Mchale, Updegraff ve Whiteman, 2012; White, 2001). Kardeş ilişkileri iyi bir arkadaşlık ve destek kaynağı olabileceği gibi (Connidis ve Davies, 1990; O'Bryant, 1988) çekişme, anlaşmazlık ve kararsızlık kaynağı olarak da var olabileceğinden (Bedford, 1998; Connidis, 2007) kompleks bir ilişkiyi barındırmaktadır. Diğerinin varlığına ilişkin farkındalık ile başlayan kardeş etkileşimi, küçük kardeşin ilişkiye etkin katılımı ile farklı bir boyut kazanmaktadır (Cicirelli 1995; Munn ve Dunn, 1989). Emosyonel ve davranışsal açıdan kardeş ilişkinin kalitesi, bireyin gelişimi boyunca sosyal ve duygusal yaşantısı ile ilişkili gözükmemektedir (Stocker vd., 2020).

Batılı çocukların yaklaşık %80'inin bir kardeşe sahip olduğu bilinmektedir (Howe, Ross ve Recchia, 2011). 1990 ile 2011 yılları arasında yürütülen çalışmalar incelendiğinde ebeveyn veya ebeveynliğe dair 33.990 atıf olduğu tespit edilirken; kardeş ilişkilerine yönelik yalnızca 741 atıf olduğu gözlenmektedir. Çocukların bakım verenlerinden daha fazla kardeşleri ile vakit geçirdikleri düşünüldüğünde (Buist, Deković ve Prinzie, 2013), kardeş ilişkilerinin göz ardı edildiği görülmektedir (McHale, Updegraff ve Whiteman, 2012). Ayrıca 1950'li yıllarda cinsiyet, yaş, doğum sırası ya da doğum aralığı gibi yapısal etmenlere odaklanan araştırmalar; günümüzde yerini gelişimsel etkilerin açıklanmasına bırakmaktadır. Değişen aile yapısı ve farklı türdeki kardeş etkileşimleri alanyazındaki değişimin en temel sebepleri olarak bilinmektedir (Howe, Ross ve Recchia, 2011). Kardeşlik alanında açık bir biçimde tanımlanmış ve detaylı bir “kardeşlik teorisi”nin bulunmaması da araştırmaların süregelen güçlüklerinden biri sayılmaktadır (Caspi, 2011). Literatürde boylamsal çalışmaların yetersizliği ve kardeş çiftlerinin tek bir birim olarak analiz edilmesi nedeniyle var olan çalışmaların geliştirilmesi gerekmektedir (Boyd, 2014).

2.2.1 Kardeş İlişisinin Niteliğini Belirleyen Faktörler

2.2.1.1 Cinsiyet

Atanmış cinsiyetleri benzer olan kardeşlerin uyumunun karşı cinsiyetten kardeşlere kıyasla daha fazla olacağı (Buhrmester ve Furman, 1990) ve "cinsiyet ortaklığı"nın samimi ilişkiler kurma

yatkınlığını arttırdığı (Akiyama, Elliott ve Antonucci, 1996) belirtilmektedir. Abla- kardeş kombinasyonunun en uyumlu birliktelik olduğunu ifade edilirken, ağabey- kardeş çiftlerinin ise en az uyumlu kategorisinde yer aldığını vurgulayan çalışmalar bulunmaktadır (Dunn, Slomkowski, Beardsall ve Rende, 1994; Riggio, 2000; Scharf, Shulman ve Avigad- Spitz, 2005). Cole ve Kerns (2001) ise erkek kardeşlerin birbiri ile daha az alakadar olduğu ve yüzeysel ilişkiler yürüttüğünü bildirmektedir.

Gelişimsel dönemlere bağlı olarak cinsiyete dayalı kardeş ilişkilerinde farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Adolesan dönemindeki oğlan çocukların, oğlan kardeşleri ile daha samimi ilişkiler içerisinde oldukları ve hislere dayalı daha fazla paylaşımda bulundukları bulunmuştur (Scharf vd., 2005). Kız kardeşlerin birbirlerini destekledikleri (Howe, Aquan-Assee, Bukowski ve Rinaldi, 2001) ve adolesan dönemine kadar ilişkilerinin sabit ilerlediği; farklı cinsiyetlerden kardeşlerin ise zamanla ilişkilerinde U biçiminde bir değişiklik görüldüğü bildirilmektedir (Kim, McHale, Osgood ve Crouter, 2006).

2.2.1.2 Doğum Sırası

Adler (1927, 1931) ailenin “tek çocuğu”, “ortanca çocuğu”, “en büyük çocuğu” ya da “en küçük çocuğu” olmanın kişilik gelişiminde önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır. Bireylerin kişilik özelliklerinden yola çıkarak doğum sırasına yönelik varsayımda bulunmanın mümkün olabileceğine değinmektedir. Doğum sırası göz önüne alındığında, büyük kardeşlerin kendilerinden kabiliyetli ve güçlü olmaları beklenildiği ve ilk doğan kardeşlerine kıyasla daha baskın oldukları görülmektedir (Adler, 1927). Aileyi ilgilendiren görevler ve kardeşin bakımıyla ilgili konularda ebeveyne destek görevi üstlenen büyük kardeşlerin, örnek oluşturan bir kimse (Whiteman, McHale ve Crouter, 2007a; Whiteman, Mchale ve Crouter, 2007b) ile mesuliyet, otorite, besleyicilik (Buhrmester ve Furman, 1990; Forer ve Still, 1976) rollerine de sahip olduğunu vurgulamaktadır. Yürütülen bir çalışmada, büyük kardeş(ler)in bakım verenin yokluğunda, küçük kardeş(ler) için bağlanılacak bir kişi, birincil bakıcı rolünü üstlenmeye yatkın olduğu görülmektedir (Stewart, 1983). Buhrmester ve Furman (1990) kardeşlerin birbirine karşı etkileşimlerini değerlendirerek, küçük kardeşlerin daha az anlaşmazlık ve çekişme algıladıklarını; büyük kardeşlerin çatışma algısının ise zamanla azalmadığını belirtmektedir. Ailede ortaya çıkış sırası ve yaş aralığı göz önüne alındığında kardeş çiftlerinin hiyerarşik olduğu; yaş ve gelişim süreci ile kardeş ilişkilerinin birbirine benzer süreçler haline geldiği ifade edilmektedir (Campione-

Barr, 2017). Doğum sırasının kişilik gelişimi üzerinde etkisi olduğunu iddia eden araştırmacılar (Adler, 1927; Sulloway, 1996; Rohrer, Egloff ve Schmukle, 2015) ile kişilik üzerinde herhangi bir tesiri olmadığını belirten araştırmacılar (Schooler, 1972; Stagner ve Katzoff, 1936; Marini ve Kurtz, 2011) da mevcuttur.

2.2.1.3 Yaş Aralığı

Kardeşler arası yaş farkı, aralarındaki ilişkiyi ve kişiliği etkileyen faktörlerden sayılmaktadır. Ancak etkisine yönelik tartışmalar sürmektedir. Yaş aralığının azalmasının, kardeşlerin benzer yaşam deneyimlerine sahip olmasına ve gelişimsel yolları birlikte tecrübe etmesine imkân sağlayabileceğini bildiren çalışmalar olduğu gibi (Buhrmester ve Furman, 1990; Conger ve Little, 2010); daha fazla çatışma yaratacağına (Epkins ve Dedmon, 1999; Minnet, Vandel ve Santrock, 1983) ya da etki etmeyeceğine (Dunn ve Kendrick, 1979) işaret eden araştırmalar da vardır. Pollet ve Nettle (2007) tarafından yürütülen bir çalışmada, kardeşler arasındaki yaş farkının artması ile iletişim sıklıklarının azalmasının ilişkili olduğu tespit edilirken; Tanskanen ve Danielsbacka (2014) tarafından yürütülen araştırmada ise hem genç hem de yaşlı bireylerde yaş farkının kardeş iletişimi ile herhangi bir ilişkisi bulunamamıştır.

2.2.1.4 Evlilik Kalitesi

Kardeşler arası ilişki kalitesini etkileyen önemli bir aile etmeni evlilik kalitesidir. Evlilikteki mutsuzluk, anlaşmazlık ve geçimsiz aile ortamı problemlili kardeş ilişkilerine neden olmaktadır (Connors, 1999; Stocker, Ahmed ve Stall, 1997). Ebeveynler arası anlaşmazlığın dezavantajlı etkilerini vurgulayan “ebeveyn ilişkisi sıkıntısından etkilenen çocuk” (CAPRD) kriteri DSM-5’te ele alınan güncel başlıklardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Harold ve Sellers, 2018). Düşük ebeveyn uyumsuzluğu, aynı zamanda gözlemlenen düşük kardeş anlaşmazlığına; bir yılın ardından büyük kardeş tarafından ifade edilen düşük düzeyde kardeş olumsuzlamasına (Brody, Stoneman ve McCoy, 1992); uzun vadede ise yakınlık bildiren kardeş ilişkilerine (Brody, Stoneman ve McCoy, 1994) işaret etmektedir.

Ebeveyn- çocuk ilişkisinin, evlilik kalitesi ile kardeş ilişkisi kalitesi arasında aracılık rolü üstlendiğini bildiren çalışmalar bulunmaktadır. Noller, Feeney, Sheehan ve Peterson (2000)

ebeveynlerin evlilik çatışması raporlarının ebeveyn-ergen problemlili etkileşimleri ile uyumlu olduğunu bildirmekte ve örnekleme dahil edilen ikiz çiftleri arasındaki problemlili etkileşimlerle bağlantılı olduğunu tespit etmektedir. Küçük ve büyük kardeşlerin etkileşimine dair yürütülen başka bir araştırmada ise, ebeveynlerin yaşadığı anlaşmazlıkların ilk doğan çocuğun davranışlarını ikinci doğan çocuğa kıyasla daha fazla olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkarmaktadır (Erel, Margolin ve John, 1998).

Boşanmış ebeveynler ile evli ailelerin işleyişi niteliksel olarak farklılık göstereceğinden evli aile üyeleri ile yapılan çalışmalardan sağlanabilecek genellemeler kuşku uyandırmaktadır (MacKinnon, 1989). Sheehan, Darlington, Noller ve Feeney (2004) kardeş ilişkilerinin ebeveyn boşanmasını etkilemedeki rolünü ebeveyn çatışması üzerinden aktarmaktadır. Ebeveyni boşanmış olan çocukların kardeş ilişkilerine göz atıldığında, az sayıda katılımcı ile gerçekleşen çalışmalar ebeveyn boşanmasının kardeşler arasındaki etkileşimi arttırdığını ifade ederken (Bush ve Ehrenberg, 2003; Kier ve Lewis, 1998); katılımcı sayısının daha yüksek olduğu araştırmalar ebeveyn ayrılığının kardeşleri birbirinden izole ettiğini ve uzaklaştırdığını (Riggio, 2001) iddia etmektedir. Ayrıca Riggio (2001) daha geç çocukluk ya da ergenlik döneminde ebeveyn boşanması sürecini deneyimleyen genç yetişkinlerin, çocuklukta kardeşlerine karşı daha az olumlu duygu, güven ve eylem anımsadıklarını; yetişkinlikte ise kardeşlerine karşı daha az olumlu duygulanım yaşadıklarını bildirmektedir.

2.3 ALGILANAN EBEVEYN KABUL- REDDİ

Coleman'ın (1956) reddedilme ile çocuk psikopatolojisi arasındaki ilişkiye vurgu yapması ile gündeme gelen ebeveyn kabul-red teorisi, ebeveyn kabul ya da reddinin çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel ve davranışsal gelişimi ile erişkinlerin kişilik yapısı üzerindeki neticelerini yorumlama ve tahmin yürütmeye dayalı bir yaşam boyu gelişim ve sosyalleşme teorisi olarak nitelendirilmektedir (Rohner, 1980, 1986).

Ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik araştırmalara 1890'lı yıllarda başlanılmış (Stogdill, 1937), 1930'lara kadar uygulamaya dönük çalışmalar ise kısıtlı kalmıştır (Rohner, 1986). Rollins ve Thomas (1979) tarafından ortaya atılan "ebeveyn desteği" ve "destekleyici ebeveyn davranışı" kavramları; Baumrind'in (1989, 1991) otoriter, izin verici, reddedici/ihtimal edici ebeveynlik

modeli ile "reddedilme hassasiyeti" kavramı (Downey ve Feldman, 1996; Feldman ve Downey, 1994) ebeveyn kabul-red teorisi (PARTheory)'nin gelişimini etkilemiştir. Ebeveyn kabul reddine ilişkin Fels Araştırma Enstitüsü tarafından 1930-1940 yılları arasında geliştirilen Fels Ebeveyn Davranış Skalası ilk özel ölçme aracı olarak ortaya çıkmıştır (Rohner ve Khaleque, 2005). 2000'li yıllara gelindiğinde Rohner (2004)'ın "ebeveyn kabul-red teorisi" (PARTheory) "kişiler arası kabul-red teorisi" (IPARTheory) olarak yeniden isimlendirilmiştir (Ali, Khaleque ve Rohner, 2015). Yaşam boyu gelişim teorisi olarak kabul edilen kişiler arası kabul-red teorisi, bağlanma figürü olarak değerlendirilebilecek kardeş, arkadaş, teyze, nine, partner gibi yakın kimseler tarafından algılanan kabul- reddin de önemini vurgulamaktadır (Rohner, 2004). Bununla birlikte, PARTheory ismi uluslararası literatürde sıklıkla bilindiğinden hâlâ kullanılmaya devam edilmektedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012).

Kişilerarası Kabul-Red Teorisi fiziksel, sözel ve sembolik göstergeler üzerinden ebeveyn kabulü ve reddini değerlendirmektedir. Doğrusal bir çizgi üzerindeki sürekliliğin pozitif ucunda ebeveyn kabulü yer alırken, negatif ucunda ise ebeveyn reddi yer almaktadır. Ebeveyn kabulü, çocukların ebeveynleri ya da bakım verenlerinden görebileceği sevgi, ilgi, şefkat, bakım veya destek hissini tanımlarken; ebeveyn reddi yakınlık içeren duygulanım ve eylemlerin yokluğu/önemli ölçüde geri çekilmesi veya fiziksel/psikolojik/sözel incitici eylemlerin/etkilerin varlığı anlamına gelmektedir (Rohner, 1980; Rohner ve Cournoyer, 1994; Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

Algılanan ebeveyn kabulü ya da reddi kişinin yaşantısını önemli ölçüde etkilemektedir. Farklı toplumlarda yürütülen çok sayıda araştırma da teorinin bulgularını desteklemektedir (Khaleque ve Rohner, 2001). Antartika hariç her ülkede 50 yıl süresince yapılan yaklaşık 500 çalışma hem çocukların hem de yetişkinlerin kabul- red algılarını universal dört davranış kategorisi etrafında düzenleme yatkınlığı içerisinde olduklarını belirtmektedir (Rohner, 1986; 2004; Rohner ve Cournoyer, 1994). Soğukluk/sevgisizlik, saldırganlık/düşmanlık, ihmalkarlık/ilgisizlik ve farklılaşmış reddetmeden oluşan dört davranış kategorisinin "Bağlanma figürüm beni seviyor/sevmiyor" şeklinde oluşan sembolik mesajı iletmek için ortaya çıktığı vurgulanmaktadır (Rohner, 1986, 2004; Rohner ve Cournoyer, 1994). Sosyo-kültürel ve demografik değişkenlerden bağımsız olarak, algılanan ebeveyn reddinin "Kabul-Red Sendromu" (Rohner, 2004) olarak

isimlendirilen psikolojik uyumsuzluk modeli ile bağlantılı olduğu tespit edilmektedir (Carrasco ve Rohner 2013; Rohner ve Britner 2002; Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

2.3.1 Algılanan Ebeveyn Kabul- Reddinin Alt Boyutları

Kişiler arası kabul-red teorisi (IPAR Theory) kişilik, başa çıkma ve sosyokültürel olmak üzere üç alt teoriden oluşmaktadır.

2.3.1.1 Kişilik

Algılanan kişiler arası (özellikle ebeveyn) kabul ve reddin kişilik ile psikolojik sağlık üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. İki sorunun yanıtı aranmaktadır. “Sosyo-kültürel sistemleri birbirinden farklı olan çocuklar, bakım verenleri tarafından kabul edildikleri ya da reddedildiklerini algıladıklarında benzer biçimde mi karşılık verirler?”, “Çocukluk çağında reddedilen kişilerin üzerinde reddedilmenin etkisi yetişkinlik ve yaşlılığa dek sürer mi?” (Rohner, 2005).

İlkelerine bakıldığında, kişilerin doğduğu andan itibaren başkaları ile ilişki kurma, sevilme ve kabul edilme ihtiyacına sahip olduğu savunulmaktadır (Baumeister ve Leary, 1995). Kültür, sosyal statü, coğrafya, fiziksel görünüm gibi sınırlayıcı koşullardan bağımsız bir şekilde tüm bireyler için bu ihtiyaçlar temel görülmektedir (Rohner, 1975). Ayrıca evrimsel psikolojideki perspektiflere benzerliği ile de dikkat çekmektedir (Bjorklund ve Pellegrini, 2002; Confer vd., 2010)

Reddedici ebeveyn tutumları bireyler tarafından soğuk ve sevgisiz, saldırgan ve düşmanca, ihmalkâr ve ilgisiz ile farklılaşmış (ayrışmamış) reddetme şeklinde deneyimlenmektedir (Rohner 1986, 2004). “Soğukluk ve sevgisizlik” boyutu, kişinin gözlenebilen veya gözlenemeyen sözlü ya da fiziksel sevgi ipuçlarını; “saldırganlık ve düşmanlık” boyutu, açık veya gizli bir şekilde acımasızca davranma, iğneleme, fiziksel/duygusal/sözel şiddet öğelerini; “ihmalkarlık ve ilgisizlik” boyutu, bağlanma figürünün psikolojik/duygusal/fiziksel yokluğunu; “farklılaşmış reddetme” boyutu ise çocuğun, bakım verenleri tarafından sevilmemeye ya da değer görmemeye yönelik kişisel inançlarını içermektedir (Rohner, 2021). Bağlanma figürleri tarafından reddedilen kişilerin saldırganlık, agresyon, düşmanlık, öfke kontrolü gibi duygu regülasyonu gerektiren

alanlarda kişilik yönelimleri olabileceği gibi olumsuz öz yeterlilik, olumsuz dünya görüşü, olumsuz öz saygı ve reddedilme hassasiyetine dair bilişsel temsillerinin de daha fazla olacağı öngörülmektedir (Rohner, 2005). Bakım verenleri tarafından kabul edilen kişiler, olumsuz ya da stres yaratan bir durumla karşılaştıklarında duygu istikrarını sürdürebilmekte; reddedilen kişiler duygularını kontrol etmekte zorlanarak duygu istikrarını sürdürmede güçlük yaşamaktadır. Bakım verenleri tarafından sevilmediğini ya da önemsenmediğini algılayan çocuk, ilgiye layık olmadığını benimseyerek “benlik algısı” ile ilgili sarsıntı yaşamaktadır. Bir başkasına güvenilemeyeceğini düşünerek “öteki algısı” bozulmakta ve bakım verene dair tecrübelerle şekillenen zihinsel temsilleri hayatını sürdürme biçimini etkilemektedir (Rohner, 2021). Ayrıca reddedilen kişiler, en küçük ya da yanlış reddedilme işaretlerine karşı haddinden fazla titiz olduklarından “reddedilme hassasiyeti” yaşama ihtimallerini de yükseltmektedirler (Downey ve Feldman, 1996).

2.3.1.2 Başa Çıkma

Bakım verenleri tarafından reddedilme deneyimlemiş çocukların, başa çıkma mekanizmalarına odaklanmaktadır. Çocukluk çağında reddedilme deneyimiyle daha iyi baş edebilen çocuk ve yetişkinlerin direncine dair soruya yanıt aramaktadır.

Reddedilme tecrübesi yaşamış ve duygusal dayanıklılıkları ile ön plana çıkan kimi çocukların, duygusal veya araçsal başa çıkma kavramlarını vurgulamaktadır. Duygusal başa çıkıcılar, bakım veren reddi yaşamasına rağmen olumlu ruh hali geliştirebilen kişiler iken; araçsal başa çıkıcılar, bakım veren reddinden dolayı ruhsal bozulma yaşamasına karşın mesleki, profesyonel ya da vazife odaklı yaşantılarında başarılı olan kimseler olarak nitelendirilmektedir (Rohner ve Khaleque, 2002). Kişilerin reddedilmenin üstesinden gelebilme kapasitelerinin, farklılaşmış bir benlik duygusuna sahip oldukları ölçüde arttığı bildirilmektedir. Kişiler, diğerlerinin aksine yaşadıkları üzerinde kontrol algısına sahip olduklarına inanmakta; yaşadıklarını kader veya talih gibi etmenlerle bağdaştırmamakta ve kendi kaynaklarını üretebilmektedirler (Rohner, 1986).

İçsel (biyolojik) ve dışsal (kişilik) özellikler ile zihinsel faaliyetleri barındıran “benlik” (self); kişisel ve kişilerarası reddetme yatkınlığı üzerinden reddedilen eylemin şekli, tekrarı, süresi ya da yoğunluğunu içeren “öteki” (other); sosyal - durumsal özellikler ile kişilerin yaşamındaki

bağlanma figürlerini açıklayan “bağlam” (context) baş etme teorisini anlamlandırmada tercih edilmektedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005; Rohner, 2016).

2.3.1.3 Sosyo-kültürel

Bakım veren kişilerin kabul ve red sergileme ihtimalinin siyasal organizasyon, finansal organizasyon, ev organizasyonu, savunma sistemleri ile kültür gibi birçok etmen tarafından şekillendirildiğini bildirmektedir (Rohner, 2005). Kimi toplumlarda bakım verenlerin neredeyse %25’inin reddici olma eğilimi gösterirken, kimi toplumlarda ise bakım verenlerin şefkatli ve sıcak yaklaşımını açıklayan etmenlere dair hem toplumsal hem de toplumun ebeveynlik modellerine yönelik sorulara cevap aramaktadır (Rohner, 1975). Bronfenbrenner’ın (1979) ekolojik modeli ile Berry ve Poortinga’nın (2006) eko-kültürel modeli ile büyük ölçüde benzerlik taşımaktadır.

Toplumun gelenek ve görenekleri, folklorik adetleri ve seçenekleri, sanatsal yönü ve tercihleri ile buna benzer sembolik, faydacı olmayan inanç ve eylemleri sosyokültürel sisteme eklendiğinde; kişileri büyük ölçüde etki altında bırakmakta ve gelecekteki inançları ile eylemlerine yön vermektedir (Rohner, 2021). Özellikle doğaüstü varlıklara (Tanrı(lar), ruhlar dünyası vs.) ilişkin kültürel inançlar söz konusu olduğunda bu varlıkların gayesini olumsuz bir yönden değerlendirme (tahmin edilemez, yıkıcı, ihanet eden vs.) çocukların reddedilme yatkınlığının yüksek olduğu toplumlarda sıklıkla gözlemlenmekte; çocukların kabulle büyüdüğü toplumlarda doğaüstü varlıklara olumlu atıflar (cömert, gözetici, destek verici vs.) yapılmaktadır (Rohner 1975, 1986).

Toplumsal ve toplum içi farklılıklara yönelik çalışmaların bir kısmı da medeni ve sosyo-ekonomik durum üzerinden yürütülmektedir. Genç, bekar ve düşük sosyo-ekonomik düzeyde olan annelerin, çocuklarını sevgi ve ilgiden mahrum bırakma konusunda evrensel olarak en büyük risk altında olduğu ancak yoksul olmanın tek başına reddedilme ile bağlantılı olmadığı tespit edilmektedir (Rohner, 1986). Türkiye’de Diyarbakır’ın Ergani ilçesinde 246 anne ile yürütülen bir çalışmada annelerin çocuklarını kabul red etmelerinin sosyo-ekonomik düzeye bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Annenin eğitim düzeyinin ve ailedeki çocuk sayısının artmasının, çocuğu reddetme ihtimalini yükselttiği; cinsiyetin ise kabul red üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür (Toran, 2005). Bangladeş’de yürütülen bir diğer çalışmada ise babalarını annelerinden daha fazla toplumsal güç ve prestije sahip olarak anımsayan yetişkinlerin,

babalarının annelerinden daha sevgi dolu olduğunu hatırladıkları bulunmuştur. Toplumsal örüntüleri bu şekilde olan ailelerde, çocuklar babalarının eylemleri ile daha fazla ilgilenebilmekte ve annelerine kıyasla babalarından daha fazla etkilenebilmektedir (Khaleque, Rohner ve Shirin, 2010).

2.3.2 Ebeveyn Kabul Reddinin Sonuçları

1930’lardan günümüze dek, algılanan ebeveyn kabul reddinin öncülleri, çocukların kognitif, duygusal ve davranışsal gelişimi ile yetişkinlerin kişilik fonksiyonları üzerine alanyazına birçok çalışma kazandırılmıştır. Depresyon (Kurtović ve Živković, 2018; Sireli ve Soykan, 2016; Sultana ve Uddin, 2019), kaygı (Raina ve Goyal, 2018; Giaouzi ve Giovazolias, 2015; Tezcan, Erden ve Yiğit, 2017), yakınlık ve yalnızlık korkusu (Satan, 2020; Molaver, 2016), reddedilme duyarlılığı (İbrahim, Rohner, Smith ve Flannery, 2015), sosyal ilişki problemleri (Paley, Conger ve Harold, 2000; Peixoto, Coelho, Machado ve Fonseca, 2022), madde bağımlılığı (Rai, 2008; Glavak, Kuterovac-Jagodic ve Sakoman, 2003; Riaz ve Soomro, 2021), internet bağımlılığı (Tilki ve Epli, 2022), duygusal zeka (Šurbanovska, Kitkanj ve Ristovska, 2017), kendine güven (Abbas, Zahra, Sahar ve Yusuf, 2022; Mrvoljak-Theodoropoulou, Gari ve Mylonas, 2022), özsaygı (Berenson, Crawford, Cohen ve Brook, 2005; Haque, 1988; Kapur ve Gill, 1986), benlik algısı (Cournoyer, Sethi ve Cordero, 2005), duygu düzenleme becerileri (Faraji, Laçin ve Tezcan, 2022; Bayındır, Güven, Sezer, Akşin Yavuz ve Yılmaz, 2017; Vergara-Lopez vd., 2022), yaşam doyumu (Kidder ve King, 2022) ve okula uyum ile akademik başarının (Cheung ve Leung, 2018; Starkey, 1980) ebeveyn kabul reddi ile ilişkili olduğuna yönelik araştırmalar bulunmaktadır.

2.4 BENLİK SAYGISI

Kişinin yetenek ve değerlerine dair inanç ve tutumları benlik saygısı olarak isimlendirilmektedir (Rosenberg, 1965). Bireyin değerlerine erişme yeterliliğine duyduğu itimatı yansıtmaktadır (Branden, 1970). Deaux ve Wrightsman (1988) kişinin kendisine yönelik olumlu ya da olumsuz değerlendirmeleri üzerinden benlik saygısını tanımlarken; Bednar ve Peterson (1995) bireyin kendisini nasıl algıladığını ve kendine verdiği değeri yansıtan bir açıklama üzerinden ilerlemiştir. Campbell ve Lavalley (1993) “değerlendirme nesnesi olarak görülen benliğin ürünü olan öz-düşünsel bir tutum” olarak benlik saygısını açıklamıştır.

Merkezi bir psikolojik terim olarak kabul edilen benlik saygısı (Behamdouni, 1993), kişinin kendine atfettiği yetenek, başarı ve değer ile kendisini onaylama/onaylamama tutumu olarak nitelendirilmektedir (Coopersmith, 1967). “Bireyin kendini nasıl gördüğü” Owens (1991) tarafından vurgulanan detaylardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Podesta'ya (2001) göre, benlik saygısı kendimiz hakkındaki hislerimiz, kendimizi ne kadar sevdiğimiz ve kendimize duyduğumuz güvenin miktarı olarak üç şekilde özetlenmektedir. Hansford ve Hattie (1982) ise 143 çalışmayı gözden geçirmiş ve benlik, benlik kavramı, benlik saygısı, kendini algılama, ideal benlik, özgüven, öz saygı, öz güvence, öz duygu, öz tutum, öz beklenti, kendini kabul, kendini gerçekleştirme ve kimlik gelişimi gibi 15 farklı benlik terimi belirlemiştir. İçlerinde “benlik saygısı” günümüzde en sık tercih edilen kullanımlardan biridir.

Düşük benlik saygısına sahip kişiler, kendilerine yönelik olumsuz bir algı edinmekte (Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003) ve eleştiriye karşı kırılğan ve sindirilmiş bir tutum sergilemektedir (Rosenberg ve Owens, 2001). Ayrıca başarı ve kariyer arayışında reddedilmekten çekinmekte ve riskten kaçınmaktadır (Tice, 1993). Yüksek benlik saygısına sahip bireyler ise kendisine güvenen ve öncü pozisyonlarda yer almaya meyilli kimseler olarak görülmektedir (Rosenberg, 1965). Başarı ile sonuçlanmama olasılığına rağmen gayelerine erişebilmek adına risk almaktan çekinmemekte ve azimli bir yapıya sahip olmaktadır (Baumeister, Tice ve Hutton, 1989).

Benlik saygısının durağanlığı üzerine farklı açıklamalar bulunmaktadır. Rosenberg (1965) benlik saygısını değişmez bir özellik olarak görmekte ve kişinin gelecekte nasıl davranacağını tahmin edebileceğini öne sürmektedir. Kernis (2003) benlik saygısının günlük değişimler yaşadığını ve bu değişimlerin gelecekteki davranışları şekillendirdiğini; Bishop (2008) inişli çıkışlı dinamik bir olgu olduğunu; Trzesniewski, Donnellan ve Robins (2003) ise yaş gruplarına bağlı olarak benlik saygısı kararlılığının değişebileceğini belirtmektedir. Baymur (1994) da benlik duygusu ve saygısının doğuştan gelmediğini; tecrübeler neticesinde ortaya çıkan etkileşimler aracılığıyla var olabileceğini bildirmektedir.

2.4.1 Benlik Saygısı Teorileri

Benlik saygısına dair ilk çalışmalar 1940'lı yıllarda “benlik kuramı”nın ele alınmasıyla başlamıştır (Wylie, 1974). İlk benlik psikoloğu olarak tanınan James (1890), "The Principles of

Psychology" adlı kitabında bir öz bilinç teorisi geliştirmiştir. Benliğe dair maddi benlik, sosyal benlik ve manevi benlik kavramlarına değinmiştir. Maddi benlik bireyin sahip olduğu mal mülk ya da kimliği olarak değerlendirdiği nesnelere işaret edilerek tanımlanmaktadır. Kişinin büyümesinin maddi dünyasının zenginleşmesi ile mümkün olabileceğine değinmektedir. Sosyal benlik bireyin ünü ve saygınlığı ile özdeşleştirilmektedir. Bireyin birden çok benliğe sahip olabileceği, arzuladığı itibarın yaşa ve kişiliğe bağlı olarak değişkenlik gösterebileceği belirtilmektedir. Ruhani benlik ise “kişinin varlığının en içteki merkezi” olarak isimlendirilmektedir. Her türlü tecrübenin değerlendirildiği ve öz benlik kavramını belirleyen etken olarak vurgulanmaktadır. Deneyim öznesi olarak benliği ifade eden “ben” (I) ve deneyim nesnesi olarak benliği aksettiren “bana” (me) kavramlarından söz edilmektedir (James, 1890).

Psikanalitik teoride Freud, doğrudan benlik veya benlik saygısı kavramlarını kullanmasa da benlik içindeki bilinçdışı, bilinç öncesi, bilinçli süreçleri tartışmakta ve ego kavramına sıklıkla yer vermektedir (Fisher, 1996; Gergen, 1971). Sullivan (1953) benlik sisteminin çıkış noktasını çocuklukta bulmakta; çocuğun bakımı ile ilgilenen bireylerin çocuğa verdiği dönütlere dayanan bir öz-değerlendirmeden söz etmektedir. “İyi ben”, “kötü ben”, “ben değilim” şeklinde benlik sistemini kategorize etmektedir. Adler'in "üstünlük çabası", Horney'in "öz gerçekleştirme" ve Fromm'un "kendini gerçekleştirme" gibi diğer kuramcılar tarafından kullanılan kavramları da benlik saygısı kavramıyla ilişkilendirilmektedir (Wells ve Marwell, 1976). Temel fizyolojik ihtiyaçlardan başlayarak kendini gerçekleştirmeye kadar düzenlenmiş ihtiyaçlar hiyerarşisi ile bilinen Maslow (1939) ise kendini gerçekleştirmenin ön koşulunun benlik saygısından geçtiğini belirtmektedir.

Benlik saygısına ilişkin en kapsamlı ampirik çalışma Rosenberg (1965)'e aittir. Kendisi Amerikan devlet okullarında ergenlik dönemi üzerine yaptığı çalışmalar ve geliştirdiği ölçekler ile tanınmaktadır. Benlik kavramı ve benlik saygısı teorisini oluşturan kişidir. Bireyin düşünce, duygu ve kendine yönelik olumlu/olumsuz tutumlarının toplamını benlik saygısı olarak nitelendirmektedir (Rosenberg, 1979). Benlik imajını global bir özellik olarak görmekte, bireyin kendisinden hoşnut olması ve değerli biri olduğuna kanaat getirmesini benlik saygısı ile ilişkilendirmektedir (Rosenberg, 1985). Benliği, nasıl biri olduğumuza dair fikir veren “var olan benlik kavramı”, nasıl biri olmayı istediğimize yönelik “arzulanan benlik kavramı” ve kendimizi

başkalarına nasıl sunduğumuzu gösteren “sunulan benlik” bölgelerine ayırmaktadır (Rosenberg, 1979).

Çocuklarda benlik saygısının ön gereklilikleri ile ilgilenen Coopersmith (1967) ise benlik saygısının “kişisel bir değerlilik yargısı” olduğunu öne sürmektedir. 1950-60’lı yıllarda lise öncesi beyaz, orta sınıf, erkek öğrenciler ile "benlik saygısının öncülleri, bağıntıları ve sonuçları" çalışmasını gerçekleştirmiştir. Kişisel değerlilik yargısı olarak gördüğü benlik saygısını, James (1892) ve Cooley'in (1902) teorik çalışmalarına entegre ederek “çok boyutlu benlik saygısı modeli”ni geliştirmiştir. Kişinin yaşamında önem verdiği bireylerden gördüğü yakınlık, kabul ve saygı düzeyi; deneyimlediği başarılar ve sahip olduğu pozisyon, belirlediği ya da belirlenen emellere ulaşabilmesi; değerlendirmelere verdiği dönüt ile tutumun benlik saygısının belirlenmesine katkı sağlayabileceğini düşünmektedir (Coopersmith, 1967).

3 YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Abla/abi/kardeşi olan lisans ve lisans üstü öğrencilerinin kardeş ilişkileri, algıladıkları ebeveyn kabul reddi, benlik saygıları ve öznel iyi oluş düzeylerini inceleyen bu çalışmada ilişkisel ve betimsel tarama modeli ile çalışılmıştır.

3.2 EVREN VE ÖRNEKLEM

Evrenin tam sayısının bilinmediği durumlarda Cochran (1977) örneklem hesaplama yöntemi kullanılmaktadır. Çalışmada %95 güven aralığı ve %5 hata payı dikkate alınarak minimum katılımcı sayısının 384 olması gerektiği hesaplanmıştır. Olası kayıp veri veya geçersiz yanıtlar sebebiyle 400 kişilik örneklemin uygun olduğu düşünülmüştür. Araştırmada kullanılan örneklem yöntemi convenience (uygun) örnekleme olarak belirlenmiştir. 18-35 yaş arası, lisans ya da lisansüstü öğrencisi olan ve kardeşi bulunan katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcının internet erişiminin olması ve anketleri doldurmaya engel oluşturabilecek kronik ve psikiyatrik bir rahatsızlığının olmaması dikkate alınmıştır. Katılımcılar, araştırmacı tarafından verilen Google çevrimiçi anketleri isimsiz olarak doldurmuştur. Vermiş oldukları bilgiler yalnızca araştırma amaçlı kullanılmıştır.

Araştırmada 389 geçerli veri hesaplanmıştır. Yaş kriterine uymayan 10 kişi, antipsikotik ilaç kullanan 2 kişi ve geçersiz veri oluşturan 9 kişi araştırma dışı bırakılmıştır. Psikiyatrik ilaç kullanımı olan katılımcıların kullandığı ilaçlar Zedprex, Zanax, Wellbutrin, Trankobuskas, Secita, Ritalin, Concerta, Selectra, Prozac, Paxil, Paxera, Passiflora, Misol, Lustral, Fulsac-citoles, Fonksara, Esplus, Efexor, Duxet, Dulox, Desyrel, Depreks, Cymbalta, Concor, Citoles, Cipram, Cipralext, Atarax ve Anafranil olarak belirtilmiştir.

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği- Kısa Formu, Kardeş İlişkileri Ölçeği ve Öznel İyi Oluş Ölçeği uygulanmıştır.

3.3.1 Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi bilgileri ve ebeveynlerinin eğitim düzeylerine ilişkin sorular yer almaktadır. Ayrıca kişinin kardeş sayısı, ailedeki doğum sırası, abla/abi/kardeş varlığı da değerlendirilmektedir. Psikiyatrik tanı ve ilaç kullanımını içeren sorular da formda psikotik rahatsızlıkları elemek amacıyla sorgulanmaktadır (EK B)

3.3.2 Öznel İyi Oluş Ölçeği

Öznel İyi Oluş Ölçeği, yaşamın farklı alanlarındaki memnuniyet düzeylerini ve pozitif duygulanımı ölçek amacıyla Eryılmaz (2009) tarafından geliştirilmiştir. 15 maddeden oluşan ölçeğin “aile ilişkilerinde doyum”, “yaşam doyumu”, “olumlu duygular” ve “önemli kişilerle ilişkilerde doyum” olmak üzere toplam varyansı 61.64 olarak hesaplanan dört alt faktörü bulunmaktadır. “Kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” şeklinde 4’lü Likert tipinde derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan puanın artması, yüksek öznel iyi oluş düzeyine işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .66 ile .86 arasında değişmekte; Spearman Brown değeri ise .54 ile .83 arasında yer almaktadır. Test- tekrar test kararlılık değeri ise .83 olarak tespit edilmiştir (EK C).

3.3.3 Kardeş İlişkileri Ölçeği

Aktaş (2017) tarafından kardeş ilişkilerinin niteliğini ölçebilmek amacıyla geliştirilen ölçek “destek”, “çatışma”, “paylaşım” ve “kıskançlık” olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. 11 tanesi ters olmak üzere 23 maddesi bulunmaktadır. “Hiç uygun değil”, “uygun değil”, “kısmen uygun”, “uygun” ve “tamamen uygun” olmak üzere beşli derecelendirilen ölçekte toplam skor 23 ile 115 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan, kişilerin kardeşleriyle olan ilişkilerini olumlu olarak algıladıklarına işaret etmektedir. Ölçeğin dört faktörlü yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiş; Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .95 olarak ölçülmüştür. İki yarı test güvenirliği ise $r_{xx} = .95$ olarak hesaplanmıştır (EK D).

3.3.4 Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği - Kısa Formu

Çocukluk dönemi ebeveyn kabul reddine ilişkin deneyimleri saptamak amacıyla Rohner, Saavedra ve Granum (1978) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin çocuk, yetişkin ve ebeveyn olmak

üzere üç versiyonu bulunmaktadır. 60 maddeden oluşan ölçeğin aslı korunarak, “anne” ve “baba” baz alınarak doldurulan 24 maddelik kısa formu geliştirilmiştir. Sıcaklık/duygusal yakınlık, düşmanlık/saldırganlık, kayıtsızlık/ihmkarlık, tanımlanmamış/ ayrışmamış red ölçeğin dört alt boyutunu temsil etmektedir. Sıcaklık/duygusal 8 madde; düşmanlık/saldırganlık 6 madde; kayıtsızlık/ihmkarlık 6 madde; tanımlanmamış/ayrışmamış red 4 madde ile temsil edilmektedir. Likert tipi derecelendirilen ölçekte sorular “hemen hemen her zaman doğru”, “bazen doğru”, “nadiren doğru”, “hiçbir zaman doğru değil” şeklinde yanıtlanabilmektedir. Alt ölçeklere ait skorlar, alt ölçeğe ait soruların yanıtlarının toplanması ile hesaplanmaktadır. Ölçek toplam puanı ise, tüm alt ölçek skorlarının toplanması ile elde edilmektedir. Ölçekten elde edilen puan 24 ile 96 arasında değişmektedir. 24 puan en yüksek düzeyde kabule işaret ederken, 96 puan en yüksek düzeyde reddi vurgulamaktadır. Orijinal ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi 4 faktörlü yapıyı kanıtlarken, ölçeğe ait iç tutarlılık katsayıları 0.81’in üzerinde tespit edilmiştir. Yetişkin EKRÖ/K Anne ve Baba Formlarının Türkiye örnekleminde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Dedeler, Akün ve Batıgün (2017) tarafından yapılmıştır. Her iki formun Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının 0.75 ile 0.96 arasında değiştiği; madde toplam korelasyonlarının 0.45 ile 0.92 arasında olduğu; test-tekrar test güvenirliliğinin ise 0.40 ile 0.96 arasında değiştiği gözlenmiştir (EK E).

3.3.5 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 1965 yılında tamamlanmıştır. 12 alt boyuttan oluşan ölçeğin ilk 10 sorusu benlik saygısını temsil etmektedir. Araştırmacıların alt ölçekleri ayrı ayrı kullanabileceği belirtilmektedir. Orijinal hali ile Guttman tipi bir ölçek olarak tasarlanmıştır. Türkçe geçerlik güvenirliliği Füsun Çuhadaroglu tarafından 1986’da yapılmıştır. “Çok Doğru”, “Doğru”, “Yanlış” ve “Çok Yanlış” arasında derecelendirilen ölçeğin 3, 5, 8, 9 ve 10. maddeleri ters kodlanırken; 1, 2, 4, 6 ve 7. maddeleri normal kodlanmaktadır. 0 ile 6 aralığında puan almanın mümkün olduğu ölçekte 0-1 puan yüksek, 2-4 puan orta, 5-6 puan düşük benlik saygısına işaret etmektedir. Hem orijinal Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (1965) hem de Türkçeye uyarlanmış versiyonunda tek faktörlü yapı tespit edilmiştir (Çuhadaroglu, 1986). Orijinal ölçeğin Cronbach's alpha (α) değeri .77 ile .88 arasında değişirken, test-tekrar test güvenirlilik katsayıları .82 ile .88 arasında bulunmuştur (Rosenberg, 1965). Türkçe uyarlamasında Cronbach alfa (α) değeri .71 iken, test-tekrar test güvenirliliği değeri .75 olarak tespit edilmiştir (Çuhadaroglu, 1986) (EK F).

3.4 VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma için Google Forms ile hazırlanan Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu ve ölçekler sosyal medya platformları aracılığıyla 18- 35 yaş arası lisans ve lisansüstü öğrencilere ulaştırılmıştır. Verilerin toplanması Mart – Mayıs 2023 zaman aralığında gerçekleşmiş, ölçeklerin doldurulması ortalama 10-15 dakika sürmüştür. Katılımcılar gönüllülük esasına bağlı olarak ölçekleri doldurmuş, yalnızca katılım onayı veren katılımcıların yanıtları değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma esnasında fikirlerini değiştirmeleri halinde katılımcıların herhangi bir yaptırıma maruz kalmayacakları belirtilmiştir. Katılımcıların araştırmaya yönelik sorularını ya da problemlerini iletebilecekleri bir mail adresi onam formuna eklenmiştir.

3.5 VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Katılımcılardan toplanan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı ile analiz edilmiştir. 9 katılımcının geçersiz verisi, 10 katılımcının yaş kriterine uymaması ve 2 katılımcının antipsikotik ilaç kullanımı araştırma dışı bırakılmalarına neden olmuştur. Verilerin normal dağılım ve uç değer analizi sonuçlarına bakıldığında Z skorları -3.29 ile +3.29 ($p > .01$) (Tabachnick ve Fidell, 2007) aralığında olmayan sınırlı sayıda katılımcı çalışmaya dahil edilmemiştir. Karşılaştırma analizleri için bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA; değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi için ise Pearson korelasyonu ve çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. p değerinin 0.05'ten küçük olması analizlerin anlamlılığına işaret etmiştir.

4 BULGULAR

Araştırmanın soruları ile hipotezlerine yönelik analiz tabloları ve yorumlarına yer verilmektedir.

4.1 BETİMSSEL İSTATİSTİKLERE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4.1.1’de katılımcıların sosyodemografik değişkenlerinin betimsel bulguları verilmiştir. 389 katılımcının %22.9’u erkek ve %77.1’i kadındır. Eğitim düzeyi lisans olanlar %68.1 ve lisansüstü olanlar %31.9 oranındadır. Anne eğitim düzeyi ilköğretim olanlar %30.8; lise olanlar %29.0 ve üniversite olanlar %40.1 oranındadır. Baba eğitim düzeyi ilköğretim olanlar %26.0; lise olanlar %28.5 ve üniversite olanlar %45.5 oranındadır. Gelir düzeyi düşük olanlar %4.9; orta düzey olanlar %71.0 ve yüksek düzey olanlar %24.2 oranındadır. Ablası olanlar %30.8, abisi olanlar %34.7, kardeşi olanlar %53.5 oranındadır. Psikiyatrik ilaç kullandığını belirten katılımcıların oranı %25.7’dir.

Tablo 4.1.1. Sosyodemografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

<i>Sosyodemografik değişkenler</i>	<i>Gruplar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Erkek	89	22.9
	Kadın	300	77.1
Eğitim düzeyi	Lisans	265	68.1
	Lisansüstü	124	31.9
	İlköğretim	120	30.8
Anne eğitim düzeyi	Lise	113	29.0
	Üniversite	156	40.1
	İlköğretim	101	26.0
Baba eğitim düzeyi	Lise	111	28.5
	Üniversite	177	45.5
	Düşük	19	4.9
Gelir düzeyi	Orta	276	71.0
	Yüksek	94	24.2
	Evet	120	30.8
Ablaya sahip olma	Hayır	269	69.2
	Evet	135	34.7
Abiye sahip olma	Hayır	254	65.3
	Evet	208	53.5
Kardeşe sahip olma	Hayır	181	46.5
	Evet	100	25.7
Psikiyatrik ilaç kullanımı	Hayır	289	74.3
	Toplam	389	100.0

Tablo 4.1.2’de araştırma değişkenlerinin puan ortalamaları, standart sapma ve çarpıklık ve basıklık değerleri verilmiştir. Betimsel bulgulara göre, çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olduğu ve parametrik testler için uygun olduğu görülmüştür.

Tablo 4.1.2. Araştırma Değişkenlerinin Betimleyici İstatistikleri

<i>Değişkenler</i>	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>ss</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Basıklık</i>
Yaş	389	27.66	6.474	2.214	7.030
Benlik Saygısı	389	26.15	2.264	-.065	.665
KİÖ Destek	389	37.25	8.359	-1.708	2.850
KİÖ Paylaşım	389	11.12	3.494	-.759	-.277
KİÖ Kıskançlık	389	8.47	1.946	-1.274	.964
KİÖ Toplam	389	56.84	11.715	-1.340	1.540
Öznel İyi Oluş	389	58.49	12.412	-1.282	1.994
Anne Sıcaklık Boyutu	389	36.79	7.714	-1.175	1.184
Baba Sıcaklık Boyutu	389	33.17	9.733	-.766	-.273
Anne Düşmanlık Boyutu	389	11.20	5.718	1.306	1.204
Baba Düşmanlık Boyutu	389	10.62	5.743	1.372	1.194
Anne Kayıtsız Boyutu	389	8.53	4.728	1.448	1.239
Baba Kayıtsız Boyutu	389	10.54	5.417	.864	-.204
Anne Ayrışmamış Ret	389	6.68	3.957	1.624	1.771
Baba Ayrışmamış Ret	389	6.59	4.013	1.599	1.554

4.2 ÖLÇEKLERİN KORELASYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4.2.1’de katılımcıların öznel iyi oluş, benlik saygısı, kardeş ilişkileri ve algılanan ebeveyn kabul-ret puanları arasındaki korelasyon bulguları incelenmiştir. Öznel iyi oluş ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=.17$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve kardeş ilişkileri ölçeği destek alt boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=.36$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve kardeş ilişkileri ölçeği paylaşım alt boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=.25$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve kardeş ilişkileri ölçeği kıskançlık alt boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=.18$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve kardeş ilişkileri ölçeği toplam puan arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=.37$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve anne sıcaklık alt boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=.41$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve baba sıcaklık alt boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=.31$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve anne düşmanlık alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=-.40$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve baba düşmanlık alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=-.29$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve anne kayıtsız alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=-.48$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve baba kayıtsız alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=-.35$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve anne ayrışmamış ret alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=-.42$; $p<0.01$). Öznel iyi oluş ve baba ayrışmamış ret alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($r=-.30$; $p<0.01$).

Tablo 4.2.1 Katılımcıların Yaş, Öznel İyi Oluş, Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri ve Ebeveyn Reddi Puanları Arasındaki Pearson Korelasyonu Bulguları

Değişkenler	$\bar{x}$	ss	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Yaş		6.474	1														
2. Öznel iyi oluş	58.4	12.41	-.10*	1													
3. Benlik saygısı	26.1	2.26	-.02	.17**	1												
4. KİÖ Destek	37.2	8.35	-.03	.36**	.20**	1											
5. KİÖ Paylaşım	11.1	3.49	-.05	.25**	.07	.72**	1										
6. KİÖ Kıskançlık	8.47	1.94	.01	.18**	.14**	.23**	.11*	1									
7. KİÖ Toplam	56.8	11.71	-.03	.37**	.19**	.96**	.83**	.37**	1								
8. Anne Sıcaklık Boyutu	36.7	7.71	-.15**	.41**	.07	.30**	.21**	.26**	.32**	1							
9. Baba Sıcaklık Boyutu	33.1	9.73	.03	.31**	.09	.30**	.22**	.02	.28**	.39**	1						
10. Anne Düşmanlık Boyutu	11.2	5.71	.09	-.40**	-.18**	-.21**	-.08	-.27**	-.22**	-.63**	-.27**	1					
11. Baba Düşmanlık Boyutu	10.6	5.74	.01	-.29**	-.17**	-.22**	-.14**	-.22**	-.24**	-.29**	-.49**	.42**	1				
12. Anne Kayıtsız Boyutu	8.53	4.72	.12*	-.48**	-.18**	-.30**	-.12*	-.29**	-.30**	-.62**	-.24**	.78**	.42**	1			
13. Baba Kayıtsız Boyutu	10.5	5.41	.00	-.35**	-.18**	-.25**	-.14**	-.15**	-.25**	-.36**	-.70**	.45**	.60**	.43**	1		
14. Anne Ayrışmamış Ret	6.68	3.95	.11*	-.42**	-.17**	-.26**	-.11*	-.30**	-.27**	-.61**	-.22**	.86**	.42**	.80**	.45**	1	
15. Baba Ayrışmamış Ret	6.59	4.01	.01	-.30**	-.22**	-.28**	-.14**	-.24**	-.28**	-.29**	-.57**	.42**	.80**	.42**	.72**	.49**	1

* $p < 0.00$ ** $p < 0.05$

RBSÖ= Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; Yetişkin EKRÖ/K= Yetişkin Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği- Kısa Formu; KİÖ= Kardeş İlişkileri Ölçeği; EÖİÖ= Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği

4.3 GRUP KARŞILAŞTIRMALARINA DAİR BULGULAR

Öznel iyi oluş toplam puanlarının sosyodemografik değişkenlerle karşılaştırılması amacıyla, normal dağılım gösterdiği saptanan öznel iyi oluş puanlarıyla cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, ebeveyn eğitim düzeyi ve yaş gruplarının karşılaştırması yapılmıştır. Karşılaştırma için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır.

Tablo 4.3.1’te cinsiyet değişkeni bakımından katılımcıların öznel iyi oluş puanları karşılaştırıldığında, erkek ve kadınların öznel iyi oluş puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.3.1. Cinsiyet Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Bağımsız Örneklem T-testi Bulguları

	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Öznel iyi oluş	Erkek	89	58.21	13.658	-.235	.814
	Kadın	300	58.57	12.041		

* $p<0.05$

Tablo 4.3.2’de eğitim düzeyi değişkeni bakımından katılımcıların öznel iyi oluş puanları karşılaştırıldığında, lisans ve lisansüstü mezunlarının öznel iyi oluş puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.3.2. Eğitim Düzeyi Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Bağımsız Örneklem T-testi Bulguları

	<i>Eğitim düzeyi</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Öznel iyi oluş	Lisans	265	58.75	11.796	.607	.545
	Lisansüstü	124	57.93	13.669		

* $p<0.05$

Tablo 4.3.3’teki tek yönlü ANOVA bulgularına göre, anne eğitim düzeyi bakımından katılımcıların öznel iyi oluş puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F(2,386)=4.244$; $p=0.015$; $p<0.05$). Farkın kaynağını saptamak için yapılan Scheffe testi bulguları doğrultusunda, anneleri üniversite mezunu olan katılımcıların en yüksek öznel iyi oluş düzeyine ve anneleri ilköğretim mezunu olan katılımcıların en düşük öznel iyi oluş düzeyine sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.3.3. Anne Eğitim Düzeyi Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Bulguları

<i>Anne eğitim</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>F</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>Post hoc</i>
İlköğretim	120	56.39	13.665				
Lise	113	57.78	12.538	4.244	2/386	.015*	3>1
Üniversite	156	60.61	10.971				
Toplam	389	58.49	12.412				

* $p < 0.05$

Tablo 4.3.4’de tek yönlü ANOVA bulgularına göre, baba eğitim düzeyi bakımından katılımcıların öznel iyi oluş puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F(2,386)=3.500$; $p=0.003$; $p < 0.05$). Farkın kaynağını saptamak için yapılan Scheffe testi bulguları doğrultusunda, babaları üniversite mezunu olan katılımcıların en yüksek öznel iyi oluş düzeyine ve babaları ilköğretim mezunu olan katılımcıların en düşük öznel iyi oluş düzeyine sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.3.4. Baba Eğitim Düzeyi Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Bulguları

<i>Baba eğitim</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>F</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>Post hoc</i>
İlköğretim	101	55.84	15.139				
Lise	111	58.63	12.606	3.500	2/386	0.03*	3>1
Üniversite	177	59.90	10.200				
Toplam	389	58.49	12.412				

* $p < 0.05$

Tablo 4.3.5’te tek yönlü ANOVA bulgularına göre, gelir düzeyi bakımından katılımcıların öznel iyi oluş puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F(2,386)=11.86$; $p < 0.001$). Farkın kaynağını saptamak için yapılan Scheffe testi bulguları doğrultusunda farkın kaynağı, gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların en yüksek ve düşük gelir düzeyi olan katılımcılarda en düşük öznel iyi oluş puanları tespit edilmiştir.

Tablo 4.3.5. Gelir Düzeyi Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Bulguları

<i>Gelir düzeyi</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>F</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>Post hoc</i>
Düşük	19	48.63	13.014	11.86	2/386	<.001***	3>1
Orta	276	57.81	12.974				
Yüksek	94	62.47	8.657				
Toplam	389	58.49	12.412				

* $p<0.05$

Tablo 4.3.6’da tek yönlü ANOVA bulgularına göre, yaş grubu bakımından katılımcıların öznel iyi oluş puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F(2,386)=3.45$; $p=0.03$; $p<0.05$). Farkın kaynağını saptamak için yapılan Scheffe testi bulguları doğrultusunda farkın kaynağı, 18-23 yaş arasındaki en yüksek puan ile 30-35 yaş arası en düşük puan arasında bulunmuştur.

Tablo 4.3.6 Yaş Grubu Değişkeni Bakımından Öznel İyi Oluş Puanlarının Tek Yönlü ANOVA Bulguları

<i>Yaş grubu</i>	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>F</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>Post hoc</i>
18-23	86	59.87	11.517	3.456	2/386	0.03*	1>3
24-30	209	59.22	11.623				
30-35	87	55.49	14.714				
Toplam	382	58.52	12.450				

* $p<0.05$

Tablo 4.3.7’de cinsiyete göre katılımcıların benlik saygısı, kardeş ilişkileri, öznel iyi oluş ve algılanan ebeveyn kabul-ret boyutlarının farklılaşmasına ilişkin çok değişkenli analiz sonuçları verilmiştir. Bulgulara göre, anne düşmanlık boyutu erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=7.26$; $p<0.01$). Baba düşmanlık boyutu erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=4.27$; $p<0.05$). Anne kayıtsız boyutu erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=4.61$; $p<0.05$). Baba ayrışmamış ret boyutu erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=4.03$; $p<0.05$).

Tablo 4.3.7. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri, Öznel İyi Oluş ve Algılanan Ebeveyn Kabul- Ret Boyutlarının Farklılaşmasına İlişkin Çok Değişkenli Analiz Bulguları

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Cinsiyet</i>	$\bar{x}$	<i>SH</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Benlik Saygısı	Erkek	26.229	.347	.387	.534
	Kadın	25.984	.182		
KİÖ Destek	Erkek	35.626	1.188	.005	.943
	Kadın	35.722	.624		
KİÖ Paylaşım	Erkek	10.592	.512	.328	.567
	Kadın	10.924	.269		
KİÖ Kıskançlık	Erkek	8.051	.303	1.926	.166
	Kadın	8.527	.159		
KİÖ Toplam	Erkek	54.269	1.684	.225	.635
	Kadın	55.172	.885		
Öznel İyi Oluş	Erkek	54.426	1.923	3.510	.062
	Kadın	58.496	1.011		
Anne Sıcaklık Boyutu	Erkek	36.468	1.198	.076	.783
	Kadın	36.840	.630		
Baba Sıcaklık Boyutu	Erkek	33.339	1.505	.546	.460
	Kadın	32.083	.791		
Anne Düşmanlık Boyutu	Erkek	13.414	.854	7.265	.007**
	Kadın	10.813	.449		
Baba Düşmanlık Boyutu	Erkek	12.616	.883	4.277	.039*
	Kadın	10.553	.464		
Anne Kayıtsız Boyutu	Erkek	10.054	.712	4.610	.032*
	Kadın	8.327	.374		
Baba Kayıtsız Boyutu	Erkek	11.641	.840	.546	.460
	Kadın	10.940	.441		
Anne Ayırışmamış Ret	Erkek	7.805	.604	3.226	.073
	Kadın	6.580	.317		
Baba Ayırışmamış Ret	Erkek	8.307	.611	4.031	.045*
	Kadın	6.921	.321		

** $p < 0.01$

* $p < 0.05$;

KİÖ=Kardeş İlişkileri Ölçeği

Tablo 4.3.8’de katılımcıların ablasının olması durumuna göre benlik saygısı, kardeş ilişkileri, öznel iyi oluş ve algılanan ebeveyn kabul-ret boyutlarının farklılaşmasına ilişkin çok değişkenli analiz sonuçları verilmiştir. Bulgulara göre, KİÖ destek alt boyutu ablası olan katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=17.17$; $p < 0.01$). KİÖ paylaşım alt boyutu ablası olan katılımcılarda anlamlı düzeyde

daha yüksek bulunmuştur ($F=9.26$; $p<0.01$). KİÖ toplam puanı ablası olan katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=13.62$; $p<0.01$).

Tablo 4.3.8. Katılımcıların Ablası Olması Durumuna Göre Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri, Öznel İyi Oluş ve Algılanan Ebeveyn Kabul- Ret Boyutlarının Farklılaşmasına İlişkin Çok Değişkenli Analiz Bulguları

<i>Bağımlı değişken</i>	<i>Ablanız var mı?</i>	$\bar{x}$	<i>SH</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Benlik Saygısı	Evet	26.347	.309	1.510	.220
	Hayır	25.866	.241		
KİÖ Destek	Evet	38.454	1.058	17.176	.000***
	Hayır	32.893	.825		
KİÖ Paylaşım	Evet	11.639	.456	9.267	.002**
	Hayır	9.877	.356		
KİÖ Kıskançlık	Evet	8.139	.270	.766	.382
	Hayır	8.439	.211		
KİÖ Toplam	Evet	58.231	1.500	13.625	.000***
	Hayır	51.210	1.170		
Öznel İyi Oluş	Evet	56.713	1.713	.054	.817
	Hayır	56.209	1.337		
Anne Sıcaklık Boyutu	Evet	36.084	1.067	.709	.400
	Hayır	37.224	.833		
Baba Sıcaklık Boyutu	Evet	33.539	1.341	.949	.331
	Hayır	31.883	1.046		
Anne Düşmanlık Boyutu	Evet	12.668	.761	1.319	.251
	Hayır	11.560	.594		
Baba Düşmanlık Boyutu	Evet	11.217	.786	.542	.462
	Hayır	11.951	.614		
Anne Kayıtsız Boyutu	Evet	9.319	.634	.102	.750
	Hayır	9.062	.495		
Baba Kayıtsız Boyutu	Evet	11.586	.748	.388	.534
	Hayır	10.995	.584		
Anne Ayırışmamış Ret	Evet	7.460	.538	.615	.433
	Hayır	6.925	.420		
Baba Ayırışmamış Ret	Evet	7.696	.544	.057	.812
	Hayır	7.532	.425		

** $p<0.01$

* $p<0.05$;

KİÖ=Kardeş İlişkileri Ölçeği

Tablo 4.3.9’da katılımcıların abisinin olması durumuna göre benlik saygısı, kardeş ilişkileri, öznel iyi oluş ve algılanan ebeveyn kabul-ret boyutlarının farklılaşmasına ilişkin çok değişkenli analiz sonuçları verilmiştir. Bulgulara göre, KIÖ paylaşım alt boyutu abisi olmayan katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=4.03$; $p<0.01$). Baba sıcaklık boyutu abisi olmayan katılımcılarda kadınlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=4.55$; $p<0.01$). Anne düşmanlık alt boyutu abisi olan katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=4.91$; $p<0.01$). Anne kayıtsız alt boyutu abisi olan katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=9.14$; $p<0.01$). Baba kayıtsız alt boyutu abisi olan katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=4.60$; $p<0.01$).

Tablo 4.3.9. Katılımcıların Abisi Olması Durumuna Göre Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri, Öznel İyi Oluş ve Algılanan Ebeveyn Kabul- Ret Boyutlarının Farklılaşmasına İlişkin Çok Değişkenli Analiz Bulguları

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Abiniz var mı?</i>	$\bar{x}$	<i>SH</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Benlik Saygısı	Evet	26.172	.278	.111	.740
	Hayır	26.041	.276		
KİÖ Destek	Evet	34.730	.952	1.980	.160
	Hayır	36.618	.945		
KİÖ Paylaşım	Evet	10.177	.411	4.036	.045*
	Hayır	11.339	.408		
KİÖ Kıskançlık	Evet	8.349	.243	.124	.725
	Hayır	8.228	.241		
KİÖ Toplam	Evet	53.256	1.350	2.372	.124
	Hayır	56.185	1.340		
Öznel İyi Oluş	Evet	54.786	1.542	2.377	.124
	Hayır	58.136	1.530		
Anne Sıcaklık Boyutu	Evet	35.713	.961	1.930	.166
	Hayır	37.594	.954		
Baba Sıcaklık Boyutu	Evet	30.896	1.207	4.554	.033*
	Hayır	34.526	1.198		
Anne Düşmanlık Boyutu	Evet	13.183	.685	4.911	.027*
	Hayır	11.044	.680		
Baba Düşmanlık Boyutu	Evet	12.414	.708	2.769	.097
	Hayır	10.754	.703		
Anne Kayıtsız Boyutu	Evet	10.407	.571	9.143	.003**
	Hayır	7.974	.567		
Baba Kayıtsız Boyutu	Evet	12.308	.673	4.605	.033*
	Hayır	10.273	.668		
Anne Ayrışmamış Ret	Evet	7.845	.484	3.660	.056
	Hayır	6.540	.480		
Baba Ayrışmamış Ret	Evet	8.155	.490	2.460	.118
	Hayır	7.073	.486		

** $p < 0.01$ * $p < 0.05$; KİÖ=Kardeş İlişkileri Ölçeği

Tablo 4.3.10’da katılımcıların kardeşi olması durumuna göre benlik saygısı, kardeş ilişkileri, öznel iyi oluş ve algılanan ebeveyn kabul-ret boyutlarının farklılaşmasına ilişkin çok değişkenli analiz sonuçları verilmiştir. Bulgulara göre, Baba sıcaklık boyutu kardeşi olmayan katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=4.05$; $p<0.05$). Baba kayıtsız alt boyutu kardeşi olan katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($F=3.89$; $p<0.05$).

Tablo 4.3.10. Katılımcıların Kardeşi Olması Durumuna Göre Benlik Saygısı, Kardeş İlişkileri, Öznel İyi Oluş ve Algılanan Ebeveyn Kabul- Ret Boyutlarının Farklılaşmasına İlişkin Çok Değişkenli Analiz Bulguları

Bağımlı Değişken	Kardeşiniz var mı?	$\bar{x}$	SH	F	<i>p</i>
Benlik Saygısı	Evet	26.276	.317	.749	.387
	Hayır	25.937	.231		
KİÖ Destek	Evet	36.799	1.084	2.816	.094
	Hayır	34.548	.791		
KİÖ Paylaşım	Evet	10.935	.467	.373	.542
	Hayır	10.581	.341		
KİÖ Kıskançlık	Evet	8.484	.277	1.301	.255
	Hayır	8.093	.202		
KİÖ Toplam	Evet	56.218	1.536	2.480	.116
	Hayır	53.223	1.122		
Öznel İyi Oluş	Evet	56.420	1.755	.001	.970
	Hayır	56.502	1.281		
Anne Sıcaklık	Evet	35.326	1.094	3.849	.051
Boyutu	Hayır	37.982	.798		
Baba Sıcaklık	Evet	30.999	1.373	4.052	.045*
Boyutu	Hayır	34.422	1.003		
Anne Düşmanlık	Evet	13.036	.779	3.654	.057
Boyutu	Hayır	11.191	.569		
Baba Düşmanlık	Evet	12.363	.806	2.438	.119
Boyutu	Hayır	10.805	.588		
Anne Kayıtsız	Evet	9.739	.650	1.858	.174
Boyutu	Hayır	8.642	.474		
Baba Kayıtsız	Evet	12.227	.766	3.897	.049*
Boyutu	Hayır	10.354	.559		
Anne Ayırışmamış	Evet	7.467	.551	.649	.421
Ret	Hayır	6.918	.402		
Baba Ayırışmamış	Evet	8.232	.557	3.212	.074
Ret	Hayır	6.996	.407		

***p* < 0.01

**p* < 0.05;

KİÖ=Kardeş İlişkileri Ölçeği

4.4 HİYERARŞİK REGRESYON ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Çoklu regresyon analizinde çoklu bağlantı sorununa (multicollinearity) bakılması gerekmektedir. Bağımsız değişkenler arasında güçlü ilişkilerin olmasına çoklu bağlantı adı verilmektedir ve çoklu doğrusal bağlantı değişkenler arasındaki korelasyonların ($r > .90$ ve üzeri gibi) oldukça yüksek olması durumunda oluşmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2007). Çalışmada bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonun çoklu bağlantı oluşturacak büyüklükte olmadığı tespit edilmiştir. Çoklu bağlantı sorununu tespit etmenin yöntemlerinden biri varyans genişlik faktörünün (VIF) değerlendirilmesidir. Bunun için de tolerans değerinin .10'dan düşük olmaması ve VIF değerlerinin de 10'dan düşük olması gerekmektedir (Akbulut, 2011'den aktaran Seçer, 2013). Bu değerler incelendiğinde bağımsız değişkenlerin tolerans değerlerinin oldukça yüksek, VIF değerlerinin de 10'dan oldukça küçük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuçlar, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığına işaret etmektedir. Yapılan analizler araştırma verilerinin hiyerarşik regresyon analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden benlik saygısı, kardeş ilişkileri ve ebeveyn reddinin, araştırmanın bağımlı değişkeni olan öznel iyi oluşu ne derecede yordadığını ortaya koyabilmek amacıyla çoklu hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 4.4.1'de modele 1. adımda girilen demografik değişkenlerin öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir ($F(7,381)=4.03; p<0.001$). Gelir düzeyi ($\beta = .23, p<.001$) değişkeninin öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Gelir düzeyinin artış göstermesi öznel iyi oluş puanlarının yükselişini yordamaktadır.

Modele eklenen kardeş ilişkileri ile ikinci modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($F(8,380)=12.12; p<0.001$). Modelde, gelir düzeyi ($\beta = .19, p<.001$) ve kardeşin olması ($\beta = .13, p<.05$) ve kardeş ilişkileri puanları ($\beta = .38, p<.001$) öznel iyi oluş puanlarını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Gelir düzeyinin artması, kardeş sahibi olmak ve kardeş ilişkileri ölçeği puanlarındaki yükseliş, öznel iyi oluş puanlarının yükselişini anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Üçüncü modele benlik saygısı puanları eklenmiş olup, oluşturulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($F(9,379)=11.46; p<0.001$). Üçüncü modelde, gelir düzeyi ($\beta = .19, p<.001$) ve kardeşin olması ($\beta = .14, p<.05$), kardeş ilişkileri puanları ($\beta = .36, p<.001$) ve benlik saygısı ($\beta = .10, p<.05$) öznel iyi oluş puanlarını

anlamalı düzeyde yordamaktadır. Gelir düzeyinin artması, kardeş sahibi olmak, kardeş ilişkileri ölçeği puanlarındaki yükseliş ve benlik saygısı puanlarındaki yükseliş, öznel iyi oluş puanlarının yükselişini anlamalı düzeyde yordamaktadır.

Dördüncü adımda, modele ebeveyn reddi toplam puanları eklenmiştir. Bulgulara göre, gelir düzeyi ($\beta = .19, p < .001$), kardeş ilişkileri puanları ($\beta = .34, p < .001$) ve ebeveyn reddi anne ($\beta = -.23, p < .001$) değişkenleri öznel iyi oluş düzeylerini anlamalı düzeyde yordamaktadır. Gelir düzeyinin artması, kardeş ilişkileri ölçeği puanlarının artması ve ebeveyn reddi anne toplam puanlarının düşük olması öznel iyi oluş puanlarındaki yükselişi anlamalı düzeyde yordamaktadır.

Elde edilen her dört model de anlamalı olup, bu denklemi kullanarak öznel iyi oluşu yordamak isteyenler aşağıdaki üç regresyon denkleminden uygun olanı kullanabilir.

Model 1 denklem: Öznel iyi oluş = $45.219 + 5.809 \cdot \text{Gelir düzeyi}$

Model 2 denklem: Öznel iyi oluş = $16.061 + 4.913 \cdot \text{Gelir düzeyi} + 3.358 \cdot \text{Kardeş sahibi olmak} + 0.407 \cdot \text{Kardeş İlişkileri Ölçeği}$

Model 3 denklem: Öznel iyi oluş = $1.223 + 4.878 \cdot \text{Gelir düzeyi} + 3.411 \cdot \text{Kardeş sahibi olmak} + 0.385 \cdot \text{Kardeş İlişkileri Ölçeği} + 0.581 \cdot \text{Benlik saygısı}$

Model 4 denklem: Öznel iyi oluş = $30.225 + 4.767 \cdot \text{Gelir düzeyi} + 3.411 \cdot \text{Kardeş sahibi olmak} + 0.358 \cdot \text{Kardeş İlişkileri Ölçeği} - 0.288 \cdot \text{Ebeveyn Reddi Anne}$

Tablo 4.4.1 Öznel İyi Oluşun Yordayıcı Değişkenlerin İncelenmesine Yönelik Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları

<i>Model</i>		<i>B</i>	<i>SH</i>	<i>Beta</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>F</i>	<i>Düz. R²</i>
1	(Sabit)	45.21	7.673		5.893	.000		
	9							
	Cinsiyet	1.007	1.466	.034	.687	.492		
	Yaş	-.180	.097	-.094	-1.848	.065		
	Eğitim düzeyi	-.843	1.340	-.032	-.629	.530	4.03***	
	Gelir düzeyi	5.809	1.227	.236	4.736	.000**		
	Ablaya sahip olma	.614	1.441	.023	.426	.670		
	Abiye sahip olma	1.216	1.524	.047	.798	.425		
	Kardeşe sahip olma	1.211	1.533	.049	.790	.430		
2	(Sabit)	16.06	7.986		2.011	.045		
	1							
	Cinsiyet	.895	1.358	.030	.659	.510		
	Yaş	-.135	.090	-.071	-1.503	.134		
	Eğitim düzeyi	-.053	1.245	-.002	-.042	.966	12.12***	
	Gelir düzeyi	4.913	1.142	.199	4.303	.000**		
	Ablaya sahip olma	2.678	1.359	.100	1.970	.050		
	Abiye sahip olma	.797	1.412	.031	.565	.573		
	Kardeşe sahip olma	3.358	1.445	.135	2.324	.021*		
	KİÖ	.407	.051	.384	8.005	.000**		
3	(Sabit)	1.223	10.301		.119	.906		
	Cinsiyet	1.095	1.354	.037	.809	.419		
	Yaş	-.134	.090	-.070	-1.492	.136		
	Eğitim düzeyi	.231	1.245	.009	.185	.853		
	Gelir düzeyi	4.878	1.136	.198	4.296	.000**	11.46***	
	Ablaya sahip olma	2.580	1.353	.096	1.907	.057		
	Abiye sahip olma	.965	1.407	.037	.686	.493		
	Kardeşe sahip olma	3.411	1.437	.137	2.373	.018*		
	KİÖ	.385	.051	.363	7.483	.000**		
	RBSÖ	.581	.257	.106	2.263	.024*		
4	(Sabit)	30.22	11.840		2.553	.011		
	5							
	Cinsiyet	.957	1.315	.032	.728	.467		
	Yaş	-.136	.087	-.071	-1.568	.118		
	Eğitim düzeyi	.702	1.211	.026	.580	.562		
	Gelir düzeyi	4.767	1.102	.194	4.326	.000**	12.36***	
	Ablaya sahip olma	2.127	1.317	.079	1.615	.107		
	Abiye sahip olma	.375	1.368	.014	.274	.784		
	Kardeşe sahip olma	2.316	1.411	.093	1.641	.102		
	KİÖ	.358	.050	.338	7.121	.000**		
	RBSÖ	.356	.254	.065	1.403	.161		
	Ebeveyn reddi anne	-.288	.064	-.235	-4.502	.000**		
	Ebeveyn reddi baba	-.001	.063	-.001	-.020	.984		

Bağımlı değişken: Öznel iyi oluş

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ $p < 0.001$

RBSÖ= Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

KİÖ= Kardeş İlişkileri Ölçeği

5 TARTIŞMA

Araştırmada kardeşi olan erişkin bireylerin kardeş ilişkileri, algıladıkları ebeveyn kabul reddi, benlik saygıları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcıların sosyodemografik değişkenleri ile öznel iyi oluş düzeyleri değerlendirilmiş; abla/abi/kardeşe sahip olma kriterleri ele alınmıştır. Pearson korelasyon analizi, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi ve hiyerarşik regresyon analizi ile sonuçlar ele alınmıştır.

5.1 SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN TARTIŞILMASI

5.1.1 Cinsiyet

Çalışmada cinsiyet değişkeni bakımından katılımcıların öznel iyi oluş puanları karşılaştırıldığında, erkek ve kadınların öznel iyi oluş puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçları ile tutarlı olarak İran’da 489 Tıp Fakültesi öğrencisi ile gerçekleştirilen araştırmada cinsiyetin öznel iyi oluş düzeyi üzerinde herhangi bir fark yaratmadığı ortaya koyulmuştur (Javadi-Pashaki ve Darvishpour, 2018). Benzer şekilde 180 çalışanın katılım gösterdiği başka bir çalışmada da cinsiyetin öznel iyi oluşun bir belirleyicisi olmadığı tespit edilmiştir (Joshi, 2010). Literatürde kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha düşük düzeyde iyi oluşa sahip olduğunu gösteren çalışmalar da yer almaktadır (De Coninck, Matthijs ve Luyten, 2019; Hardeman vd., 2015; Piko, 2000).

5.1.2 Eğitim düzeyi

Çalışmada katılımcıların eğitim düzeylerinin öznel iyi oluş düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde 432 genç yetişkin katılımcı ile gerçekleşen bir araştırmada, farklı eğitim seviyelerine sahip katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri açısından anlamlı bir fark tespit edilememiştir (Akkuş, 2022). Eğitim ve öznel iyi oluş arasında pozitif ve anlamlı yönde bir ilişki olduğu literatürde kimi çalışmalarda görülmektedir (Blanchflower ve Oswald, 2004; Oreopoulos, 2007). Diener (1984) ve Diener, Suh, Lucas ve Smith (1999) mesleki prestij ve gelir düzeyinin öznel iyi oluş üzerinde küçük ama anlamlı bir etki yarattığını ifade etmektedir. Yüksek eğitim seviyesinin kişide beklenti oluşturduğu ve beklentiye ulaşmanın yarattığı güçlüğün de

öznel iyi oluş düzeyini azalttığını belirtmektedir (Clark, Kamesaka ve Tamura, 2015). Düşük eğitim seviyesinin düşük öznel iyi oluşla ilişkili olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Lai, Yu ve Woo, 2020). Kültürlerarası çalışmalardaki bulgular ise tutarsızdır. Bian ve Xiao (2014) tarafından Çin ve İngiltere’de yürütülen bir çalışmada İngiltere’de düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin, Çin’de ise yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin daha yüksek öznel iyi oluş düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Eğitimin öznel iyi oluş düzeyi üzerindeki etkisinin, ülkenin gelişmişlik seviyesi ile de bağlantılı olabileceği ifade edilmektedir (Sharma ve Gupta, 2020).

Çalışmada katılımcıların ebeveynlerinin eğitim düzeyleri, katılımcıların iyi oluş düzeyleri üzerinde anlamlı düzeyde etkili gözükmemektedir. Araştırmanın sonuçlarına paralel olarak Amerika’da 10-19 yaşları arasında ergen öğrenciler ile gerçekleştirilen çalışmada, annelerin eğitim düzeyinin kız ergenlerin mutluluk seviyesini, babaların eğitim düzeyinin ise oğlan ergenlerin mutluluk seviyesini olumlu yönde yordadığı bulunmuştur (Vasconcellos, 2022).

5.1.3 Yaş

Çalışmada 18-23 yaş arasındaki katılımcıların öznel oluş düzeyinin en yüksek, 30-35 yaş arasındaki katılımcıların ise öznel iyi oluş düzeylerinin en düşük seviyede olduğu görülmüştür. Yaş ile öznel iyi oluş düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar oldukça çelişkilidir. Gelir, sosyal destek ya da sağlık gibi koşulların yaş ile kötüye doğru bir gidişat izlemesi (Diener ve Sulh, 1998; Kuhlen 1948; Wilson 1967) ya da kişilerin duygu düzenleme becerilerinin yaş ile orantılı olarak gelişme göstermesi ve adaptasyon süreçlerinin gelişmesi (Carsenten 1995; Lawton 1996) bunlara örnektir.

Yaş ile öznel iyi oluş arasında “U” şeklinde bir eğrinin varlığını ifade eden çalışmalar yer aldığı gibi bu çalışmaların örneklem büyüklüklerinin 200’ü geçmediği ve yaşa bağlı refahtaki farklılıkları anlamlı bir şekilde yansıtamayacağı Blanchflower ve Graham (2020) tarafından vurgulanmaktadır. Benzer şekilde Jebb, Morrison, Tay ve Diener (2020), “U” şeklinde bir eğrinin var olmasının ihtimaller dahilinde olabileceğini ancak etki büyüklüğünün oldukça küçük olacağını dile getirmektedir. Whitbourne (2018), U-şekilli eğrinin bir "efsane" olduğunu iddia etmektedir. Çalışmada bulunan anlamlılık değerinin düşük olması ve yaş grupları arasındaki aralığın darlığı göz önüne alındığında

Ingelhardt (1990)'ın da 16 ülkede gerçekleştirdiği çalışmadan yola çıkarak iyi oluş halinde “yaşa bağlı çok az farklılık” olduğu söylenebilmektedir.

5.1.4 Gelir düzeyi

Çalışmada gelir düzeyi bakımından katılımcıların öznel iyi oluş puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Yüksek gelir düzeyine sahip katılımcıların en yüksek, düşük gelir düzeyine sahip katılımcıların ise en düşük öznel iyi oluş düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Pinquart ve Sörensen, (2000), Suhail ve Chaudhry (2004), Tonga ve Halisdemir (2017) ile Veenhoven (1991) tarafından yürütülen çalışmalar da benzer bulgulara ulaşmıştır. Düşük gelirli insanların finansal kaygılarının baskınlığı ve temel gereksinimlerini karşılamada yaşadıkları güçlük ile yüksek gelirli bireylerin iyi oluş düzeylerini koruyabilmek için kişisel hedefler ve statüye ulaşma koşullarını yerine getirerek gerekli kaynaklara rahatlıkla erişebilmeleri bulguları doğrulamaktadır (Cummins, 2000). Literatürde gelir düzeyi ile öznel iyi oluş arasında ilişki bulunmadığını ifade eden çalışmalar da yer almaktadır (Diener, Sandvik, Seidlitz, Diener, 1993; Myers, 2000).

5.2 KORELASYON ve REGRESYON ANALİZİ BULGULARININ TARTIŞILMASI

5.2.1 Öznel İyi Oluş ve Benlik Saygısı

Çalışmada benlik saygısı ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Alanyazında öznel iyi oluş ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların çoğunun bireyci Batı toplumlarında yapıldığı görülmektedir. Kolektivizmin baskın olduğu Türk toplumunun (Kağıtçıbaşı, 2005) yapısı göz önüne alındığında ise benzer çalışmaların kültüre duyarlı ve kültüre ait değerleri öznel iyi oluş nitelikleri açısından ele alabilecek nitel çalışmaların sayıca artması gerekmektedir. Araştırmanın sonuçları ile benzer şekilde, 662 üniversite öğrencisi ile Özcan (2017) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, öznel iyi oluş ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca benlik saygısının öznel iyi oluş üzerinde en güçlü yordayıcı faktör olduğu görülmüştür. Doğan ve Eryılmaz (2013) da üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile benlik saygıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri

çalışmalarında, benlik saygısının öznel iyi oluş düzeyini anlamlı düzeyde yordadığını bulmuştur.

5.2.2 Öznel İyi Oluş ve Kardeş İlişkileri

Çalışmada kardeş ilişkileri ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 20-31 yaş arası 253 katılımcı ile Ponti ve Smorti (2019) tarafından yürütülen bir çalışmada kardeş sıcaklığının ebeveyn bağlılığı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiye aracılık ederek öznel iyi oluş ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Hatta kardeşe bağlanmanın, babaya bağlanmadan daha güçlü bir şekilde iyi oluş düzeyinin yordayıcısı olduğu Shepherd, Goedeke, Landon, Taylor ve Williams (2021) tarafından yapılan güncel bir çalışmayla doğrulanmıştır. Gruplar arasında kesitsel karşılaştırma yapılarak yürütülen başka bir çalışmada tek çocukların, kardeşe sahip olan çocuklara kıyasla daha düşük pozitif duygulanım ve duygulanım dengesine sahip oldukları, yüksek negatif duygulanım deneyimledikleri ve yaşam memnuniyetlerinin daha düşük olduğu görülmüştür (Maheshwari ve Jamal, 2015). Colleen (2015) tarafından yürütülen araştırmada ise kardeş desteği ve ilişki kalitesinin kişinin iyi oluş düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı gözlenmiştir.

Kardeş ilişkilerinin kalitesinin belirgin yetişkinlik dönemindeki etkilerine dair oldukça kısıtlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Ayrıca öznel iyi oluş ile kardeş ilişkileri arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmaların neredeyse tamamı engelli ya da bilişsel/psikolojik rahatsızlığı olan kardeşe sahip bireylerle yürütülmüştür (Benderix ve Sivberg, 2007; Green, 2013; Kaminsky ve Dewey, 2002; Macks ve Reeve, 2007; Rivers ve Stoneman, 2003; Verté, Roeyers ve Buysse, 2003). İki değişken arasındaki ilişkiyi ölçebilmek adına özel gereksinimi olmayan kardeşlerin ilişkilerini değerlendiren araştırmacıların artması gerekmektedir.

5.2.3 Öznel İyi Oluş ve Ebeveyn Kabul Reddi

Çalışmada ebeveyn kabulü ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde; ebeveyn reddi ile öznel iyi oluş arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Özellikle anne reddinin düşük olmasının öznel iyi oluş puanlarındaki yükselişi anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. PARTheory varsayımlarından yola çıkarak, kişilerin ebeveynlerinden algıladıkları sıcaklık ile yaşam boyu mutlulukları arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı Kazarian, Moghnie ve Martin (2010)'ın yürüttüğü çalışma ile de ortaya

çıkarılmıştır. Çocuklukta algılanan ebeveyn sıcaklığı, yetişkinlik yaşantısında olumsuz düşüncelerin etkisini otomatik olarak azaltmakta ve öznel iyi oluşu olumlu yönde etkilemekte; algılanan ebeveyn reddi ise yaşam memnuniyetinde ve öznel iyi oluşta düşüşe neden olmaktadır (Deniz, Karakuş, Traş, Eldeleklioğlu, Özyeşil ve Hamarta, 2013; Yap, Pilkington, Ryan ve Jorm, 2014). Din, dil, ırk ve kültür ayrımı gözetmeksizin saldırganlık ve kin, ilgisizlik ve ihmal ya da ayırışmamış red davranışını çocukluk çağında anneleri tarafından deneyimleyen bireylerin, daha fazla olumsuz duygulanım deneyimledikleri ve psikolojik uyumlarının önemli ölçüde etkilendiği Khaleque ve Rohner, (2002)'in yürüttüğü metaanaliz çalışması ile kanıtlanmıştır.

283 Lübnanlı üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen bir çalışmada ebeveyn sıcaklığının pozitif, ebeveyn reddinin ise negatif yönde mutluluk ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aradaki ilişki, ebeveyn sıcaklığının ve reddinin belirli mizah tarzlarının gelişimine sunduğu katkı üzerinden anlatılmıştır (Kazarian, Moghnie ve Martin, 2010). Sultana, Mehmood, Mehmood ve Mahmood (2021) tarafından yürütülen başka bir çalışmada ebeveyn kabul reddinin yetişkinlik yaşantısında iyi olma hali ile ilişkili olduğu aktarılmıştır. Bangladesh'te Yasmin ve Hossain (2014) tarafından yürütülen bir çalışmada ise çocukluk döneminde algılanan ebeveyn reddinin yetişkin yaşantısında düşük yaşam doyumu ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'deki gençlerin daha yüksek ebeveyn sıcaklığı algıladığı ve bu durumun iyi oluş seviyeleri ile pozitif bir biçimde bağlantılı olduğu Dost- Gözkan (2022)'in güncel çalışması ile ortaya konulmuştur.

5.2.4 Cinsiyet ve Ebeveyn Kabul Reddi

Araştırmada, erkek katılımcılar tüm alanlarda anne ve babalarından ortalama olarak daha fazla reddedici davranış algılamışlardır. Özellikle anne düşmanlık, baba düşmanlık, anne kayıtsız ve baba ayırışmamış alanlarında kadın katılımcılara kıyasla anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. Alanyazında üniversite öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn kabul reddinin, cinsiyete bağlı olarak farklılaştığına dair benzer araştırmalar yer almaktadır (Azizli, 2018; Epli, Batık, Çabuker ve Çelik, 2023; Karaboğa, 2018; Ünübol, 2011). Yine araştırmanın sonuçları ile paralel olarak, kadın katılımcıların annelerinden daha fazla sıcaklık, daha az düşmanlık ve kayıtsızlık algıladıkları; babaları tarafından daha fazla kabul edildiklerini düşündükleri ortaya çıkmıştır (Kavak, 2013). Dwairy (2010)'nin 2.884 Arap, Hintli, Fransız, Polonyalı ve Arjantinli ergen ile yürüttüğü

kültürler arası çalışmada ise babalar annelerden daha reddedici bulunmuş; oğlan çocukların kız çocuklara kıyasla daha fazla reddedildiği ve daha az kabul edildiği tespit edilmiştir.

Sart, Börkan, Erkman ve Serbest (2016) tarafından yürütülen benzer bir çalışmada erkek katılımcıların anne ayrışmamış ret, baba düşmanlık/saldırganlık ve baba ayrışmamış ret skorlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada da yine erkek ergenlerin babadan algıladıkları düşmanlık/saldırganlık ve ayrışmamış ret puanlarının kız ergenlere göre daha yüksek olduğu; babadan algılanan sıcaklık puanları ve kayıtsızlık/ihtimal puanlarında cinsiyetler arasında herhangi bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Özer ve Özden Yıldırım, 2023). Najam ve Kausar (2012) ise çalışmasında kız çocukların oğlan çocuklara kıyasla babalarından önemli ölçüde daha fazla ayrışmamış ret algıladıklarını belirtmiştir. Ukrayna’da üç farklı üniversiteden 17-28 yaş arası 108 öğrenci ile gerçekleşen bir çalışmada ise katılımcıların cinsiyetlerine bağlı olarak algıladıkları ebeveyn kabul-reddine dair bir farklılık bulunamamıştır (Cournoyer, Sethi ve Cordero, 2005). Türkiye’de 17-43 yaş arası 376 lisans ve lisansüstü öğrenci ile yapılan başka bir çalışmada da katılımcıların ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve red arasında yalnızca anneden algılanan sıcaklık erkek katılımcılarda anlamlı düzeyde daha yüksek bulunurken, diğer alanlarda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir (Yıldız ve Dağ, 2017).

Algılanan ebeveyn reddinin kız çocuklarda ve yaşça küçük olan kardeşlerde daha güçlü bir etkiye sahip olduğu görülmüştür (Ramírez-Uclés, González-Calderón, del Barrio-Gándara, ve Carrasco, 2018). Ayrıca çocuklukta ebeveyn reddi deneyimleyen yetişkin erkek çocukların mevcut psikolojik uyumları üzerinde yetişkin kız çocuklara kıyasla daha büyük bir etki olduğu ortaya koyulmuştur (Ali, Khaleque ve Rohner, 2015).

5.2.5 Abi/Abi/Kardeşe Sahip Olma ve Kardeşlik Deneyimleri

Çalışmada kız kardeşler ve ablaların, oğlan kardeşler ve abilere kıyasla tüm alanlarda daha fazla destekleyici oldukları belirlenmiştir. Batı kültürü, bakımverenleri çocuklarına eşit davranmaları konusunda motive etmekte (Kowal, Krull ve Kramer, 2006) ve aynı bakımverenler tarafından yetiştirilen kardeşlerin aynı deneyimlere sahip olacağı öngörülmektedir (Daniels ve Plomin, 1985). Ancak kardeşler bakımveren davranışları

açısından birçok farklı muameleye maruz kalmaktadır (McHale, Updegraff, Jackson-Newsom, Tucker ve Crouter, 2000; Volling ve Belsky, 1992). Babalar ile annelerin çocuklarının cinsiyetine ya da yaşına göre farklı ebeveynlik tarzları ve rolleri üstlendikleri gözlenmektedir (Borke, Lamm, Eickhorst ve Keller, 2007; Dubeau, Coutu ve Lavigueur, 2013). Kaya (2019) tarafından yürütülen araştırmada, Türk babaların duygu ve düşüncelerini kız çocuklarına ifade etme ihtimalleri oğlan çocuklarına kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Türk babalar toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenecek kültürel normlara uygun davranmak veya çocukları ile ilgilenmek arasında kalarak bir anlaşmazlık yaşayabilmektedir. Özellikle oğlan çocuklarına, toplumun diğer üyeleri tarafından yadırganma ihtimali nedeniyle sıcaklık göstermekten çekinmektedir. “Güç” sahibi olma ve “başının çaresine bakabilme” sıklıkla oğlan çocuklar ve erkekler için biçilen cinsiyet rolleri olduğundan anneleri tarafından da ihmal edilebilmektedirler (Yakın, 2011). Kız kardeşlerin rolüne bakıldığında ise, genellikle büyük kız kardeşlerin bakımveren ya da öğretici rolünde yer aldıkları görülmektedir (Stoneman, Brody ve MacKinnon, 1986; Weisner, 1993). Küçük kardeşler ise büyük kardeşleri rol model alan bir konumdadır (Vandell, Minnett ve Santrock, 1987).

Kardeşlik deneyimleri arasındaki farklılıkların açıklanmasında “kadınsılık ilkesi” ve “cinsiyet ortaklığı” kavramları öne çıkmaktadır. Buhrmester ve Furman (1990) aynı cinsiyete sahip kardeş çiftlerinin (kadın-kadın, erkek-erkek) daha yakın ilişkiler kurabileceğinden bahsetmiştir. Akiyama, Elliott ve Antonucci (1996) ise “cinsiyet ortaklığı” kavramından söz etmiş; kadınların daha samimi ilişkiler kurmaya meyilli oldukları ve ilişkiye dahil olan kadın sayısının artmasının yakınlığa katkı sağlayacağını belirtmektedir. Fowler (2009) ise aynı cinsiyete sahip olmanın kardeşler arası yakınlık ve iletişimde herhangi bir katkısının olmayacağından bahsetmektedir. Literatürde yakınlık gösterme ve destek verme davranışlarının cinsiyetler arasında farklılık gösterdiği görülmektedir (Milevsky, Smoot, Leh ve Ruppe, 2005). Kız kardeşler ve ablaların, oğlan kardeşler ve abilere kıyasla daha fazla duygusal destek sağladıkları (Spitze ve Trent, 2006; Van Volkom, 2006) ve duygusal yakınlık ihtiyacı söz konusu olduğunda kız kardeşlerin seçilme ihtimalinin oğlan kardeşlere kıyasla daha yüksek olduğu gözlenmektedir (Gilligan, Sutor ve Nam, 2015).

6 SONUÇ ve ÖNERİLER

Mevcut çalışmada kardeşi olan erişkin bireylerin kardeş ilişkileri, algıladıkları ebeveyn kabul reddi, benlik saygıları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Kadın ve erkek katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri ile eğitim düzeyleri incelendiğinde gruplar arasında herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak ebeveyni ilkokul mezunu olan katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Gelir düzeyi yüksek olan katılımcılar ile 18-23 yaş grubunda yer alan katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerinin de daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kardeşi olan erişkin bireylerin kardeş ilişkileri, algıladıkları ebeveyn reddi, benlik saygıları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada erkek katılımcılar tüm alanlarda anne ve babalarından ortalama olarak daha fazla reddedici davranış algılamışlardır. Kız kardeşler ve ablaların, oğlan kardeşler ve abilere kıyasla daha fazla destekleyici oldukları görülmüştür.

Araştırmanın amacı, 18-35 yaş arası Türk lisans ve lisans üstü öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerine dair alanyazına katkıda bulunmak ve üniversitede öğrenim gören öğrencilere sunulan hizmetlerin uyarlanmasına rehberlik edecek ampirik kanıtlar sağlayabilmektir. Kardeş ilişkilerine yönelik yapılan araştırmalar bebeklik, çocukluk ve yetişkinlik dönemini baz alırken, beliren yetişkinlik dönemine olan ilgi oldukça sınırlı kalmıştır (Cicerelli, 1995). Araştırmada Google Forms aracılığıyla uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada antipsikotik ilaç kullanımı olan kişiler araştırma dışı bırakılmıştır. Geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Ebeveyn Kabul Reddi Ölçeği- Kısa Formu, Kardeş İlişkileri Ölçeği ve Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Demografik Bilgi Formu kullanılarak ölçme işlemi gerçekleştirilmiştir.

“Beliren yetişkinlik” dönemi olarak adlandırılan 18-25 yaş aralığı, ergenlik ile yetişkinlik dönemi arasında deneyimlenen ve kişinin kariyer, aşk, aile ve günlük yaşantısında önemli değişiklikler yaşadığı bir süreçtir (Arnett, 2000; Arnett, 2007). Demografik eğilimlerin farklılık göstermesiyle beliren yetişkinlik dönemi 18-29 yaş aralığını kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Arnett, Zukauskienė ve Sugimara, 2014). Mevcut çalışmada da katılımcıların lisans ve yüksek lisans öğrencileri arasından seçilmesi nedeniyle yaş aralığı 18-35 olarak belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, popülasyon temsiliyi kısıtlayıcı etkisi nedeniyle taraflı sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir.

Katılımcıların yalnızca 18-35 yaş arası lisans ve yüksek lisans öğrencileri olması ile kadın katılımcı sayısının fazla oluşu araştırmayı sınırlamaktadır. Çalışmada veriler kesitseldir. Ayrıca katılımcıların ölçekleri öz rapor şeklinde doldurmaları, istenilen veya beklenen yanıtları vermiş olmalarına sebep olabilmektedir. Gelişim aşamaları dikkate alındığında, kardeş ilişkilerinin zaman içerisinde farklılaşabileceği ve yaşam boyu gelişim gösterebileceği düşünüldüğünden boylamsal çalışmalar ve farklı yaş grupları ile çalışmaların yapılması gerekmektedir. Gelir düzeyinin eşit dağılmadığı ve orta gelir düzeyine sahip katılımcı sayısının fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmanın kapsayıcılığı adına kırsal ve kentsel yerleşim bölgesinde yaşama ayrımının yapılması, medeni durum kriterine yer verilmesi, anne ile baba birlikteliği, kardeş sayısı, doğum sırası ile kardeşler arasındaki yaş farkının da değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Türkiye’de bu alanlarda yapılan çalışmaların azlığı farklılıkları tespit etmede yetersiz kalmaktadır. Kardeş ilişkilerinde kardeş türüne göre farklılıkları dikkate alan kısıtlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Biyolojik kardeşler, ikizler/üçüzler, üvey kardeşler, evlat edinilmiş kardeşler veya koruyucu kardeşlerin ilişkileri üzerine yapılacak çalışmaların da öznel iyi oluş literatürüne katkı sağlayacağı görülmektedir. Kardeş rolleri ve ilişkilerinin aile içinde ve arasında karşılaştırılması da aile ve kültür dinamiklerinin hayat boyu süren etkisini anlamaya yardımcı olacaktır (Weisner, 1993). Gelecekte yapılacak araştırmalarda anne ve babanın kabul ya da reddinin etkilerinin çarpımsal olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Yalnızca bir ebeveynin kabul edici tutumunun yeterli olup olmadığı ya da diğer ebeveynin reddedici tutumuna dair tampon bir etki yaratıp yaratmadığına da çalışmalarda bakılabilir. Kardeş ilişkileri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmaların neredeyse tamamının engelli bireyler ve psikolojik rahatsızlıklar temelinde yapılmış olması da dikkat çekicidir. Ayrıca algılanan ebeveyn kabul- reddinin kuşaklar arasındaki aktarımını gözlemleyebilmek adına çalışmalara birbiri ile kan bağı olan anneanne, dede, babaanne, torunlar gibi katılımcıların da eklenebileceği göz önüne alınmalıdır. Çalışmadaki ölçeklerin yalnızca kardeş çiftlerinin bir üyesi tarafından doldurulmuş olması, kardeşler arasında yakınlık ve iletişim öğelerinin eşleşip eşleşmediğini keşfedebilmek amacına da kısıtlama getirmektedir. Bu çalışmanın çocuğu olan bakım verenlere erken çocukluk dönemi ebeveynlik becerileri ve çocukla kurulan ilişki konusunda yol göstereceği; ebeveynlik programlarına öncülük edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbas, F., Zahra, R., Sahar, Z. ve Yusuf, A. (2022). Relationship between Parental Acceptance-Rejection and Confidence in University Students. *JEHR Journal of Education And Humanities Research, University of Balochistan*, 14(2), 85-94.
- Adler, A. (1927). *Understanding Human Nature*. Greenberg.
- Adler, A. (1931). *What Life Should Mean to You*. Boston: Brown.
- Akiyama, H., Elliott, K. ve Antonucci, T. C. (1996). Same-sex and cross-sex relationships. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 51(6), 374-382. <https://doi.org/10.1093/geronb/51b.6.p374>
- Akkuş, S. (2022). *The Mediator Role of Self- compassion on the Relationship Between Perfectionism and Subjective Well-being in Young Adults* (Yüksek lisans tezi). Erişilen veri tabanı: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Tez No: 721219).
- Aktaş, E. F. (2017). Kardeş İlişkileri Ölçeği'nin (KİÖ) Geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 499-515. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.340206>
- Ali, S., Khaleque, A. ve Rohner, R. P. (2015). Pancultural gender differences in the relation between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adult offspring: A meta-analytic review of worldwide research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(8), 1059-1080. <https://doi.org/10.1177/0022022115597754>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Child Development Perspectives*, 1(2), 68–73. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00016.x>

- Arnett, J. J., Žukauskienė, R. ve Sugimura, K. (2014). The new life stage of emerging adulthood at ages 18–29 years: Implications for mental health. *The Lancet Psychiatry*, 1(7), 569–576. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(14\)00080-7](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(14)00080-7)
- Asscher, J. J., Hermanns, J. M., Deković, M. ve Reitz, E. (2007). Predicting the effectiveness of the home-start parenting support program. *Children and Youth Services Review*, 29(2), 247-263. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2006.07.002>
- Azizli, M. E. (2018). *Algılanan Ebeveyn Kabul - Red Düzeyi ile Kendini Belirleme Arasındaki İlişkide Özerklik Desteğinin Aracı Rolü* (Yüksek lisans tezi). Erişilen veri tabanı: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Tez No: 529711).
- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497- 529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. ve Vohs, K. D. (2003). Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1–44. <https://doi.org/10.1111/1529-1006.01431>
- Baumeister, R. F., Tice, D. M. ve Hutton, D. G. (1989). Self-presentational motivations and personality differences in self-esteem. *Journal of Personality*, 57(3), 547–579. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1989.tb02384.x>
- Baumrind, D. (1989). Rearing Competent Children. Damon, W. (Ed.) içinde, *Child Development Today and Tomorrow* (s.349-378). San Francisco: Jossey-Bass.
- Baumrind, D. (1991) Parenting Styles and Adolescent Development. Brook-Gunn, J., Lerner, R. M. Ve Peterson, A. C. (Ed.) içinde, *Encyclopedia of Adolescence* (s. 746-758). New York: Garland.
- Bayındır, D., Güven, G., Sezer, T., Akşin Yavuz, E. ve Yılmaz, E., (2017). The relationship between maternal acceptance-rejection levels and preschoolers' social competence and emotion regulation skills. *Journal of Education and Learning*, 6(2), 305-316. <http://doi.org/10.5539/jel.v6n2p305>

- Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji Kişilik ve Benlik*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Bayram, H. G. (2014). *What determines the sibling conflict resolution strategies of adolescents: Parents, siblings, or temperament?* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Middle East Technical University, Ankara.
- Bedford, V. H. (1995). Sibling relationships in middle and old age. Blieszner, R. ve Bedford, V. H. (Ed.) içinde, *Handbook of aging and the family* (s. 201-222). Greenwood Press/Greenwood Publishing Group.
- Bedford, V. H. (1998). Sibling relationship troubles and well-being in middle and old age. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 47(4), 369–376. <https://doi.org/10.2307/585267>
- Bednar, R. L. ve Peterson, S. R. (1995). *Self-esteem: Paradoxes and innovations in clinical theory and practice (2nd ed.)*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10174-000>
- Behamdouni, S. (1993). *The association between parenting styles and self-esteem in pre-, early, and late adolescence* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Laurentian University, Canada.
- Benderix, Y. ve Sivberg, B. (2007). Siblings' experiences of having a brother or sister with autism and mental retardation: A case study of 14 siblings from five families. *Journal of pediatric nursing*, 22(5), 410-418. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2007.08.013>
- Berenson, K. R., Crawford, T. N., Cohen, P. ve Brook, J. (2005). Implications of identification with parents and parents' acceptance for adolescent and young adult self-esteem. *Self and Identity*, 4(3), 289-301. <https://doi.org/10.1080/13576500444000272>
- Berry, J.W. ve Poortinga, Y. H. (2006). Cross-cultural theory and methodology. Georgas, J., Berry, J. W., van de Vijver, F. J. R., Kağıtçıbaşı, Ç. ve Poortinga, Y. H. (Ed.) içinde, *Families across cultures: A 30-Nation Psychological Study* (s. 51-71). Cambridge University Press.

- Bian, Y. ve Xiao, Y. (2014). A comparative analysis of subjective well-being in China and Britain. *Sociological Studies*, 2, 22–42.
- Bishop, J. L. (2008). *A comparative analysis of self-esteem, school involvement, family cohesiveness and academic achievement in seventh and eighth graders dependent upon their relative age* (Order No. 3296941). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (89221383). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/comparative-analysis-self-esteem-school/docview/89221383/se-2>
- Bjorklund, D. F. ve Pellegrini, A. D. (2002). *The origins of human nature: Evolutionary developmental psychology*. Washington, DC: American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10425-000>
- Blanchflower, D. G. ve Graham, C. L. (2020, Mart). *The Mid-Life Dip in Well-Being: Economists (Who Find It) Versus Psychologists (Who Don't)!* (No. w26888). Erişim adresi: <http://www.nber.org/papers/w26888>
- Blanchflower, D. G. ve Oswald, A. J. (2004). Well-being over time in Britain and the USA. *Journal of Public Economics*, 88(7-8), 1359-1386. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(02\)00168-8](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(02)00168-8)
- Borke, J., Lamm, B., Eickhorst, A. ve Keller, H. (2007). Father-infant interaction, paternal ideas about early child care, and their consequences for the development of children's self-recognition. *The Journal of Genetic Psychology*, 168(4), 365–379. <https://doi.org/10.3200/GNTP.168.4.365-380>.
- Boyd, R. C. (2014). *Sibling relationship quality, personality, and happiness* (Order No. 1556766). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1545714040). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/sibling-relationship-quality-personality/docview/1545714040/se-2>
- Bradburn, N. (1969). *The Structure of Psychological Well-Being*. Chicago: Aldine.
- Branden, N. (1970). *Breaking Free*. Los Angeles: Nash Publishing.

- Brickman, P. ve Campbell, D. T. (1971). Hedonic relativism and planning the good society. Appley, M. H. (Ed.) içinde, *Adaptation level theory: A symposium* (s. 287-302). New York: Academic Press.
- Brief, A. P., Butcher, A. H., George, J. M. ve Link, K. E. (1993). Integrating bottom-up and top-down theories of subjective well-being: *The case of health. Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 646–653. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.64.4.646>
- Brody, G. H., Stoneman, Z. ve McCoy, J. K. (1992). Parental Differential Treatment of Siblings and Sibling Differences in Negative Emotionality. *Journal of Marriage and Family*, 54(3), 643–651. <https://doi.org/10.2307/353250>
- Brody, G. H., Stoneman, Z. ve McCoy, J. K. (1994). Contributions of family relationships and child temperaments to longitudinal variations in sibling relationship quality and sibling relationship styles. *Journal of Family Psychology*, 8(3), 274–286. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.8.3.274>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and by design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Buhrmester, D. ve Furman, W. (1990). Perceptions of sibling relationships during middle childhood and adolescence. *Child Development*, 61(5), 1387–1398. <https://doi.org/10.2307/1130750>
- Buist, K. L., Deković, M. ve Prinzie, P. (2013). Sibling relationship quality and psychopathology of children and adolescents: a meta-analysis. *Clinical psychology review*, 33(1), 97–106. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2012.10.007>
- Bush, J. E. ve Ehrenberg, M. F. (2003). Young persons' perspectives on the influence of family transitions on sibling relationships: A qualitative exploration. *Journal of Divorce & Remarriage*, 39(3-4), 1–35. https://doi.org/10.1300/J087v39n03_01
- Campbell, J. D. ve Lavalley, L. F. (1993). Who am I? The role of self-concept confusion in understanding the behavior of people with low self-esteem. Baumeister, R. F. (Ed.) içinde, *Self-esteem: The puzzle of low self-regard* (s. 3-20). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8956-9_1

- Campione-Barr N. (2017). The Changing Nature of Power, Control, and Influence in Sibling Relationships. *New directions for child and adolescent development*, 2017(156), 7–14. <https://doi.org/10.1002/cad.20202>
- Carrasco, M. A. ve Rohner, R. P. (2013). Parental Acceptance and Children's Psychological Adjustment in the Context of Power and Prestige. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 1130–1137. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9675-0>
- Carstensen, L. L. (1995). Evidence for a life-span theory of socioemotional selectivity. *Current Directions in Psychological Science*, 4(5), 151–156. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep11512261>
- Caspi, J. (2011). Future directions for sibling research, practice, and theory. Caspi, J. (Ed.) içinde, *Sibling development: Implications for mental health practitioners* (s. 377-390). New York: Springer Publishing.
- Cheung, Y. M. ve Leung, M. T. (2018). School Adjustment for Hong Kong Undergraduates: The Correlation Among Parental Acceptance-Rejection, Achievement Emotion, Academic Achievement and Self-esteem. In *Applied Psychology Readings: Selected Papers from Singapore Conference on Applied Psychology, 2017* (pp. 193-215). Springer Singapore.
- Cicirelli, V. C. (1995). *Sibling relationships across the life span*. New York: Plenum.
- Clark, A. E., Kamesaka, A. ve Tamura, T. (2015). Rising aspirations dampen satisfaction. *Education Economics*, 23(5), 515-531. <https://doi.org/10.1080/09645292.2015.1042960>
- Cole, A. ve Kerns, K. A. (2001). Perceptions of sibling qualities and activities of early adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 21(2), 204–226. <https://doi.org/10.1177/0272431601021002004>
- Coleman, J. C. (1956). *Abnormal psychology and modern life*. New York: Scott.
- Compton, W. C. ve Hoffman, E. (2013). *Positive psychology: The science of happiness and flourishing*. Belmont, CA: Wadsworth.

- Confer, J. C., Easton, J. A., Fleischman, D. S., Goetz, C. D., Lewis, D. M. G., Perilloux, C. ve Buss, D. M. (2010). Evolutionary psychology: Controversies, questions, prospects, and limitations. *American Psychologist*, 65(2), 110–126. <https://doi.org/10.1037/a0018413>
- Conger, K. J. ve Little, W. M. (2010). Sibling Relationships during the Transition to Adulthood. *Child development perspectives*, 4(2), 87–94. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2010.00123.x>
- Conners, K. W. (1999). *The influence of the parental relationship and parent -child relationship on sibling relationship quality* (Order No. 9950380). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (304549749). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/influence-parental-relationship-parent-child-on/docview/304549749/se-2>
- Connidis, I. A. (2007). Negotiating inequality among adult siblings: Two case studies. *Journal of Marriage and Family*, 69(2), 482–499. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00378.x>
- Connidis, I. A. ve Davies, L. (1990). Confidants and companions in later life: The place of family and friends. *Journal of Gerontology*, 45(4), S141–S149. <https://doi.org/10.1093/geronj/45.4.S141>
- Cooley, C. H. (1902). *Human nature and the social order*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Coopersmith S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: Freeman.
- Cournoyer, D. E., Sethi, R. ve Cordero, A. (2005). Perceptions of Parental Acceptance-Rejection and Self-Concepts among Ukrainian University Students. *Ethos*, 33(3), 335–346. <https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.335>
- Cummins, R. A. (2000). Personal income and subjective well-being: A review. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 1(2), 133–158. <https://doi.org/10.1023/A:1010079728426>

- Çuhadaroglu, F. (1986) *Adölesanlarda Benlik Saygısı* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Türkiye.
- Daniels, D. ve Plomin, R. (1985). Differential experience of siblings in the same family. *Developmental Psychology*, 21(5), 747–760. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.21.5.747>
- De Coninck, D., Matthijs, K. ve Luyten, P. (2019). Subjective well-being among first-year university students: A two-wave prospective study in Flanders, Belgium. *Student Success*, 10(1), 33–45.
- Deaux, K. ve Wrightsman, L. S. (1988). *Social psychology*. Pacific Grove, CA: Brooks.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 9(1), 1–11. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9018-1>
- Dedeler, M., Akün, E. Ve Batıgün, A. D. (2017). Yetişkin ebeveyn kabul-red ölçeği-kısa form'un uyarlama çalışması. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30(3), 181-193.
- Deniz, M. E., Karakuş, Ö., Traş, Z., Eldeleklioğlu, J., Özyeşil, Z. ve Hamarta, E. (2013). Parental Attitude Perceived by University Students as Predictors of Subjective Well-Being and Life Satisfaction. *Psychology*, 4(3), 169-173.
- Derin, S. ve Bilge, F. (2016). Ergenlerde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş düzeyi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(46), 35-51.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542–575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
- Diener, E. ve Biswas-Diener, R. (2011). *Happiness: Unlocking the mysteries of psychological wealth*. John Wiley & Sons.
- Diener, E. ve Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 653–663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.4.653>

- Diener, E. ve Ryan, K. (2009). Subjective well-being: A general overview. *South African Journal of Psychology*, 39(4), 391–406. <https://doi.org/10.1177/008124630903900402>
- Diener, E. ve Scollon, C. N. (2014). The what, why, when, and how of teaching the science of subjective well-being. *Teaching of Psychology*, 41(2), 175-183.
- Diener, E. ve Suh, M. E. (1998). Subjective well-being and age: An international analysis. Schaie, W. Ve Lawton, M. P. (Ed.) içinde, *Annual Review of Gerontology and Geriatrics*, 17. *Focus on Emotion and Adult Development* (s. 304–324). Springer Publishing Company.
- Diener, E., Oishi, S. ve Lucas, R. E. (2009). Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. Lopez, S. J. ve Synder, C. R. (Ed.) içinde, *Oxford handbook of positive psychology* (s. 187–194). Oxford University Press.
- Diener, E., Lucas, R.E. ve Scollon, C.N. (2009). Beyond the Hedonic Treadmill: Revising the Adaptation Theory of Well-Being. Diener, E. (Ed.) içinde, *The Science of Well-Being. Social Indicators Research Series*, vol 37 (s. 103-118). Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-90-481-2350-6_5
- Diener, E., Oishi, S. ve Lucas, R. E. (2015). National Accounts of subjective well-being. *American Psychological Association*, 70(3), 234–242. <https://doi.org/10.1037/a0038899>
- Diener, E., Sandvik, E. ve Pavot, W. (1991). Happiness is the frequency, not the Intensity, of positive versus negative affect. Strack, F., Argyle, M. Ve Schwarz, N. (ed.) içinde, *Subjective well being: An interdisciplinary perspective* (s. 119-139). Oxford, England: Pergamon Press.
- Diener, E., Sandvik, E., Seidlitz, L. ve Diener, M. (1993). The relationship between income and subjective well-being: Relative or absolute? *Social Indicators Research*, 28(3), 195–223. <https://doi.org/10.1007/BF01079018>
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. ve Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>

- Diener, E., Suh, E. ve Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian Journal of Clinical Psychology*, 24(1), 25-41.
- Doğan, T. ve Eryılmaz, A. (2013). Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117.
- Dost-Gözkan, A. (2022). Adolescent-parent relationships and youth well-being in Turkey. *Child Development Perspectives*, 16(3), 173-179. <https://doi.org/10.1111/cdep.12459>
- Downey, G. ve Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of personality and social psychology*, 70(6), 1327-1343. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.70.6.1327>
- Dubeau, D., Coutu, S. ve Lavigueur, S. (2013). Links between different measures of mother/father involvement and child social adjustment. *Early Child Development and Care*, 183(6), 791-809. <https://doi.org/10.1080/03004430.2012.723442>
- Duckworth, A. L., Steen, T. A. ve Seligman, M. E. (2005). Positive psychology in clinical practice. *Annual review of clinical psychology*, 1, 629-651. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.1.102803.144154>
- Dunn, J. (1983). Sibling relationships in early childhood. *Child Development*, 54(4), 787-811. <https://doi.org/10.2307/1129886>
- Dunn, J. (2000). State of the art: Siblings. *The Psychologist*, 13(5), 244-248.
- Dunn, J. (2007). Siblings and Socialization. Grusec, J. E. Ve Hastings, P. D. (Ed.) içinde, *Handbook of socialization: Theory and research* (s. 309-327). The Guilford Press.
- Dunn, J. ve Kendrick, C. (1979). Interaction between young siblings in the context of family relationships. Lewis, M. ve Rosenblum, L. A. (Ed.) içinde, *The child and its family* (s. 143-168). Boston, MA: Springer US.

- Dunn, J., Slomkowski, C., Beardsall, L. ve Rende, R. (1994). Adjustment in middle childhood and early adolescence: Links with earlier and contemporary sibling relationships. *Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines*, 35(3), 491–504. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1994.tb01736.x>
- Dwairy, M. (2010). Parental acceptance–rejection: a fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1), 30-35. <https://doi.org/10.1007/s10826-009-9338-y>
- Eid, M. ve Larsen, R. J. (Ed.). (2008). *The science of subjective well-being*. Guilford Press.
- Emmons, R. A. (1986). Personal strivings: An approach to personality and subjective well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(5), 1058–1068. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.5.1058>
- Epkins, C. C. ve Dedmon, A. M. (1999). An initial look at sibling reports on children's behavior: comparisons with children's self-reports and relations with siblings' self-reports and sibling relationships. *Journal of abnormal child psychology*, 27(5), 371–381. <https://doi.org/10.1023/a:1021975901564>
- Epli, H., Batık, M. V., Çabuker, N. D. ve Çelik, S. B. (2023). Relationship between psychological resilience and parental acceptance-rejection: The mediating role of self-compassion. *Current Psychology*, 42(3), 2167-2175. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01822-4>
- Erel, O., Margolin, G. ve John, R. S. (1998). Observed sibling interaction: Links with the marital and the mother–child relationship. *Developmental Psychology*, 34(2), 288–298. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.34.2.288>
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 975-989.
- Eryılmaz, A. ve Aypay, A. (2011). Ergen öznel iyi oluşu ile kimlik statüsü ilişkisinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 167-179.

- Faraji, H., Laçin, N. B. ve Tezcan, A. E. (2022). The Relationship Between Mothers' Parental Acceptance-Rejection Levels and Their Emotion Regulation Skills. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-28.
- Feldman, S. ve Downey, G. (1994). Rejection sensitivity as a mediator of the impact of childhood exposure to family violence on adult attachment behavior. *Development and psychopathology*, 6(1), 231–247. <https://doi.org/10.1017/S0954579400005976>
- Fisher, A. C. (1996). *Self-esteem: Theory, assessment, and clinical practice* (Order No. 9715646). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (304430152). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/self-esteem-theory-assessment-clinical-practice/docview/304430152/se-2>
- Forer, L. K. ve Still, H. (1976). *The birth order factor: How your personality is influenced by your place in the family*. New York: David McKay Company.
- Fowler, C. (2009). Motives for sibling communication across the lifespan. *Communication Quarterly*, 57(1), 51-66. <https://doi.org/10.1080/01463370802662499>
- Gergen, K. J. (1971). *The concept of self*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Giaouzi, A. ve Giovazolias, T. (2015). Remembered parental rejection and social anxiety: The mediating role of partner acceptance-rejection. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3170–3179. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0120-z>
- Gilligan, M., Sutor, J. J. ve Nam, S. (2015). Maternal differential treatment in later life families and within-family variations in adult sibling closeness. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 70(1), 167–177. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbu148>
- Glavak, R., Kuterovac-Jagodic, G. ve Sakoman, S. (2003). Perceived parental acceptance-rejection, family-related factors, and socio-economic status of families of adolescent heroin addicts. *Croatian medical journal*, 44(2), 199–206.

- Gomez, V., Krings, F., Bangerter, A. ve Grob, A. (2009). The influence of personality and life events on subjective well-being from a life span perspective. *Journal of Research in Personality*, 43(3), 345-354. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2008.12.014>
- Green, L. (2013). The well-being of siblings of individuals with autism. *International Scholarly Research Notices*, 2013, 417194. <https://doi.org/10.1155/2013/417194>
- Gündoğdu, R. ve Yavuzer, Y. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlarının demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 115-131.
- Han, Y. ve Grogan-Kaylor, A. (2013). Parenting and youth psychosocial well-being in South Korea using fixed-effects models. *Journal of Family Issues*, 34(5), 689–715. <https://doi.org/10.1177/0192513X12440091>
- Hansford, B. C. ve Hattie, J. A. (1982). The relationship between self and achievement/performance measures. *Review of Educational Research*, 52(1), 123–142. <https://doi.org/10.2307/1170275>
- Haque, A. (1988). Relationship between perceived maternal acceptance rejection and self-esteem among young adults in Nigeria. *Journal of Psychology in Africa*, 1(1), 15-24.
- Hardeman, R. R., Przedworski, J. M., Burke, S. E., Burgess, D. J., Phelan, S. M., Dovidio, J. F., Nelson, D., Rockwood, T. ve van Ryn, M. (2015). Mental Well-Being in First Year Medical Students: A Comparison by Race and Gender: A Report from the Medical Student Change Study. *Journal of Racial and Ethnic Health Disparities*, 2(3), 403–413. <https://doi.org/10.1007/s40615-015-0087-x>
- Harold, G. T. ve Sellers, R. (2018). Annual Research Review: Interparental conflict and youth psychopathology: an evidence review and practice focused update. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 59(4), 374–402. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12893>

- Headey, B. (2008). The set-point theory of well-being: Negative results and consequent revisions. *Social Indicators Research*, 85(3), 389–403. <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9134-2>
- Headey, B. ve Wearing, A. (1989). Personality, life events, and subjective well-being: Toward a dynamic equilibrium model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(4), 731–739. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.4.731>
- Headey, B., Veenhoven, R. ve Wearing, A. (1991). Top-down versus bottom-up theories of subjective well-being. *Social Indicators Research*, 24(1), 81–100. <https://doi.org/10.1007/BF00292652>
- Howe, N. ve Recchia, H. (2005). Playmates and teachers: reciprocal and complementary interactions between siblings. *Journal of Family Psychology*, 19(4), 497–502. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.4.497>
- Howe, N., Aquan-Assee, J., Bukowski, W. M., Lehoux, P. M. ve Rinaldi, C. M. (2001). Siblings as confidants: Emotional understanding, relationship warmth, and sibling self-disclosure. *Social Development*, 10(4), 439–454. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00174>
- Howe, N., Ross, H. S. ve Recchia, H. (2011). Sibling relations in early and middle childhood. Smith, P. K. ve Hart, C. H. (Ed.) içinde, *The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Social Development, Second Edition* (s. 356-372). <https://doi.org/10.1002/9781444390933.ch19>
- İbrahim, D. M., Rohner, R. P., Smith, R. L. ve Flannery, K. M. (2015). Adults' remembrances of parental acceptance–rejection in childhood predict current rejection sensitivity in adulthood. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 44(1), 51–62. <https://doi.org/10.1111/fcsr.12119>
- Inglehart, R. (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton University Press.
- James, W. (1890). *The Principles of Psychology Volume II*. Cambridge, MA: Harvard University Press. Erişim adresi: http://library.manipaldubai.com/DL/the_principles_of_psychology_vol_II.pdf

- James, W. (1892). *Psychology: The briefer course*. New York: Henry Holt.
- Javadi-Pashaki, N. ve Darvishpour, A. (2018). What are the predictor variables of social well-being among the medical science students? *Journal of Education and Health Promotion*, 7, 20. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_89_17
- Jebb, A. T., Morrison, M., Tay, L. ve Diener, E. (2020). Subjective Well-Being Around the World: Trends and Predictors Across the Life Span. *Psychological science*, 31(3), 293–305. <https://doi.org/10.1177/0956797619898826>
- Joshi, U. (2010). Subjective Well-Being by Gender. *Journal of Economics and Behavioral Studies*, 1(1), 20-26. <https://doi.org/10.22610/jeb.v1i1.211>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 36(4), 403-422. <https://doi.org/10.1177/0022022105275959>
- Kahneman, D., Diener, E. ve Schwarz, N. (Ed.). (1999). *Well-being: Foundations of hedonic psychology*. Russell Sage Foundation.
- Kaminsky, L. ve Dewey, D. (2002). Psychosocial adjustment in siblings of children with autism. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(2), 225-232. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00015>
- Kapur, R. ve Gill, S. (1986). Relationship between parental acceptance-rejection and self-esteem. *Indian Psychological Review*, 30(6), 15–21.
- Karaboğa, F. (2018). *Ebeveyn reddi algısı yüksek olan ergenlerin şiddet eğilimine yönelmesinde bağlanma biçiminin etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Erişilen veri tabanı: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Tez No: 502237).
- Kashdan, T. B., Biswas-Diener, R. ve King, L. A. (2008). Reconsidering happiness: the costs of distinguishing between hedonics and eudaimonia. *The Journal of Positive Psychology*, 3(4), 219-233. <https://doi.org/10.1080/17439760802303044>
- Kavak, G. (2013). *Üniversite Öğrencilerinde Ebeveyn Kabulü ile Psikolojik Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Erişilen veri tabanı: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Tez No: 342489).

- Kaya, S. (2019). *Turkish fathering today: An enquiry and discussion arising from the views of Turkish fathers and Turkish young people* (Yayınlanmamış doktora tezi). The University of Edinburgh, Birleşik Krallık.
- Kazarian, S. S., Moghnie, L. ve Martin, R. A. (2010). Perceived parental warmth and rejection in childhood as predictors of humor styles and subjective happiness. *Europe's Journal of Psychology*, 6(3), 71-93. <https://doi.org/10.5964/ejop.v6i3.209>
- Kelly, C. L. (2015). *Sibling support as a mediator of sibling relationship quality and well-being* (Order No. 1602901). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1728799644). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/sibling-support-as-mediator-relationship-quality/docview/1728799644/se-2>
- Kermen, U. ve Sarı, T. (2014). Üniversite Öğrencilerinde İhtiyaç Doyumu ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 175-185.
- Kernis, M. H. (2003). Toward a Conceptualization of Optimal Self-Esteem. *Psychological Inquiry*, 14(1), 1-26. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1401_01
- Khaleque, A. ve Rohner, P. R. (2001). Reliability of the perceived parental control scale: a meta-analysis across ethnic groups, center of parental acceptance and rejection. *Journal of Family Studies*, 22, 1-16.
- Khaleque, A. ve Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x>
- Khaleque, A., Rohner, R. P. ve Shirin, A. (2010, Temmuz). Relations among perceived parental power- prestige, acceptance, and psychological adjustment of Bangladeshi adults. *Paper presented at the Third International Congress on Interpersonal Acceptance and Rejection*, Padua, Italy.

- Kidder, K. ve King, A. R. (2022). Perception of Parental Love as a Predictor of Children's Life Satisfaction. *Jurnal Ilmu Perilaku*, 6(1), 1-21.
- Kier, C. ve Lewis, C. (1998). Preschool Sibling Interaction in Separated and Married Families: Are Same-sex Pairs or Older Sisters More Sociable? *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 39(2), 191-201. <https://doi.org/10.1017/S0021963097001832>
- Kim, J. Y., McHale, S. M., Wayne Osgood, D. ve Crouter, A. C. (2006). Longitudinal course and family correlates of sibling relationships from childhood through adolescence. *Child Development*, 77(6), 1746–1761. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00971.x>
- Kim, S. H. (2011). *The effects of parenting attitude and self-efficacy perceived by youth affects psychological well-being* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kyungsoong University of Education, Korea.
- Klocke, A., Clair, A. ve Bradshaw, J. (2013). International variation in child subjective well-being. *Child Indicators Research*, 7(1), 1–20. <https://doi.org/10.1007/s12187-013-9213-7>
- Kowal, A. K., Krull, J. L. ve Kramer, L. (2006). Shared Understanding of Parental Differential Treatment in Families. *Social Development*, 15(2), 276-295. <https://doi.org/10.1046/j.1467-9507.2006.00341.x>
- Krauss Whitbourne, S. (2018, 15 Eylül). That Midlife Happiness Curve? It's More Like a Line [Blog yazısı]. Erişim adresi: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/fulfillment-any-age/201809/midlife-happiness-curve-its-more-line>
- Kuhlen R. G. (1948). Age trends in adjustment during the adult years as reflected in happiness ratings. *American Psychologist*, 3, 307.
- Kurtović, A. ve Živković, K. (2018). The role of parental acceptance and rejection, trait anxiety and coping with adolescent depression. *Československá Psychologie: Časopis Pro Psychologickou Teorii a Praxi*, 62(1), 32–46.

- Lai, E. T., Yu, R. ve Woo, J. (2020). The associations of income, education and income inequality and subjective well-being among elderly in Hong Kong—A multilevel analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(4), 1271. <https://doi.org/10.3390/ijerph17041271>
- Lambert, L., Passmore, H.-A. ve Holder, M. D. (2015). Foundational frameworks of positive psychology: Mapping well-being orientations. *Canadian Psychology / Psychologie canadienne*, 56(3), 311–321. <https://doi.org/10.1037/cap0000033>
- Lawton, M. P. 1996. Quality of life and affect in later life. Magai, C. Ve McFadden, S. H. (Ed.) içinde, *Handbook of Emotion, Adult Development and Aging* (s. 327-348). San Diego, CA: Academic Press.
- Lyubomirsky, S., Sheldon, K. M. ve Schkade, D. (2005). Pursuing Happiness: The Architecture of Sustainable Change. *Review of General Psychology*, 9(2), 111–131. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.9.2.111>
- MacKinnon, C. E. (1989). An observational investigation of sibling interactions in married and divorced families. *Developmental Psychology*, 25(1), 36–44. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.25.1.36>
- Macks, R. J. ve Reeve, R. E. (2007). The adjustment of non-disabled siblings of children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37(6), 1060–1067. <https://doi.org/10.1007/s10803-006-0249-0>
- Maheshwari, P. ve Jamal, G. (2015). Subjective well-being: A comparison between only children and children with siblings. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 6(2), 167-170.
- Marini, V. A. ve Kurtz, J. E. (2011). Birth order differences in normal personality traits: Perspectives from within and outside the family. *Personality and Individual Differences*, 51(8), 910-914. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.07.019>
- Maslow, A. H. (1939). Dominance, personality, and social behavior in women. *The Journal of Social Psychology*, 10, 3–39. <https://doi.org/10.1080/00224545.1939.9713343>

- McHale, S. M., Updegraff, K. A. ve Whiteman, S. D. (2012). Sibling Relationships and Influences in Childhood and Adolescence. *Journal of marriage and the family*, 74(5), 913–930. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2012.01011.x>
- McHale, S. M., Updegraff, K. A., Jackson-Newsom, J., Tucker, C. J. ve Crouter, A. C. (2000). When does parents' differential treatment have negative implications for siblings? *Social Development*, 9(2), 149–172. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00117>
- McHale, S.M., Updegraff, K.A. ve Whiteman, S.D. (2013). Sibling Relationships. Peterson, G. W. ve Bush, K. R. (Ed.) içinde, *Handbook of Marriage and the Family* (s. 329-351). Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3987-5_15
- Michalos, A. C. (1985). Multiple discrepancies theory (MDT). *Social Indicators Research*, 16(4): 347–413. <https://doi.org/10.1007/BF00333288>
- Milevsky, A., Smoot, K., Leh, M. ve Ruppe, A. (2005). Familial and contextual variables and the nature of sibling relationships in emerging adulthood. *Marriage & Family Review*, 37(4), 123–141. https://doi.org/10.1300/J002v37n04_07
- Minnett, A. M., Vandell, D. L. ve Santrock, J. W. (1983). The effects of sibling status on sibling interaction: Influence of birth order, age spacing, sex of child, and sex of sibling. *Child Development*, 54(4), 1064–1072. <https://doi.org/10.2307/1129910>
- Molaver, A. D. (2016). *Viewing loneliness from an interpersonal acceptance-rejection perspective: Pilot testing a new loneliness measure and testing the relation of loneliness to adults' remembrances of parental acceptance and rejection in childhood* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: [http://digitalcommons.uconn.edu/gs_theses/\(917\)](http://digitalcommons.uconn.edu/gs_theses/(917))
- Mrvoljak-Theodoropoulou, I., Gari, A. ve Mylonas, K. (2022). Young adults' assertiveness in relation to parental acceptance-rejection in Greece and in Bosnia and Herzegovina. *Psychological Reports*, 125(1), 29-54.

- Munn, P. ve Dunn, J. (1989). Temperament and the developing relationship between siblings. *International Journal of Behavioral Development*, 12(4), 433–451. <https://doi.org/10.1177/016502548901200402>
- Myers D. G. (2000). The funds, friends, and faith of happy people. *The American Psychologist*, 55(1), 56–67. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.1.56>
- Myers, D. G. ve Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6(1), 10- 19. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1995.tb00298.x>
- Najam, N. ve Kausar, R. (2012). Father Acceptance-Rejection, Father Involvement and Socio-emotional Adjustment of Adolescents in Pakistan. *Journal of Behavioural Sciences*, 22(1), 1-22.
- Noller, P., Feeney, J. A., Sheehan, G. ve Peterson, C. (2000). Marital conflict patterns: Links with family conflict and family members' perceptions of one another. *Personal Relationships*, 7(1), 79–94. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2000.tb00005.x>
- O'Bryant, S. L. (1988). Sibling Support and Older Widows' Well-Being. *Journal of Marriage and Family*, 50(1), 173–183. <https://doi.org/10.2307/352437>
- Odacı, H. (2013). The role of computer self-efficacy, self-esteem, and subjective well-being in predicting research self-efficacy among postgraduate students. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 22, 399-406. <https://doi.org/10.1007/s40299-012-0039-8>
- Oreopoulos, P. (2007). Do dropouts drop out too soon? Wealth, health and happiness from compulsory schooling. *Journal of Public Economics*, 91(11-12), 2213-2229. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2007.02.002>
- Owens, K. B. (1991). *An integrative self-enhancement and basic-skill program and its impact on students' global self-esteem, academic self-concept, and academic performance* (Order No. 9125563). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (303994811). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/integrative-self-enhancement-basic-skill-program/docview/303994811/se-2>

- Özcan, B. (2017). *Beliren Yetişkinlikte Özel İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Benlik Kurgusu, Benlik Saygısı ve Sosyal Destek*. (Doktora tezi). Erişilen veri tabanı: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Tez No: 468278).
- Özer, R. ve Özden Yıldırım, M. S. (2023). Ergenlik Döneminde Algılanan Ebeveyn Kabul Reddi, Duygu Dışavurum ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 372-286.
- Paley, B., Conger, R. D. ve Harold, G. T. (2000). Parents' affect, adolescent cognitive representations, and adolescent social development. *Journal of Marriage and the Family*, 62(3), 761–776. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00761.x>
- Peixoto, C., Coelho, V., Machado, F. ve Fonseca, S. (2023). Associations between perceived maternal acceptance–rejection and social and emotional competence of preschool children. *Early Child Development and Care*, 193(11-12), 1225-1239. <https://doi.org/10.1080/03004430.2022.2066091>
- Perlman, H. H. (1967). A note on sibling. *American Journal of Orthopsychiatry*, 37(1), 148–149. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1967.tb01080.x>
- Piko, B. (2000). Health-related predictors of self-perceived health in a student population: the importance of physical activity. *Journal of Community Health*, 25(2), 125–137. <https://doi.org/10.1023/a:1005129707550>
- Pinquart, M. ve Sörensen, S. (2000). Influences of socioeconomic status, social network, and competence on subjective well-being in later life: A meta-analysis. *Psychology and Aging*, 15(2), 187–224. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.15.2.187>
- Podesta, C. (2001). *Self-esteem and the 6-second secret*. Corwin Press.
- Pollet, T. V. ve Nettle, D. (2007). Birth order and face-to-face contact with a sibling: Firstborns have more contact than laterborns. *Personality and Individual Differences*, 43(7), 1796–1806. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.05.021>

- Ponti, L. ve Smorti, M. (2019). The roles of parental attachment and sibling relationships on life satisfaction in emerging adults. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(6), 1747-1763. <https://doi.org/10.1177/0265407518771741>
- Rai, R. N. (2008). Perceived parental rearing style and drug addiction among Mizo adolescents. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 34(1), 69-72.
- Raina, G. ve Goyal, P. (2018). Impact of parental acceptance-rejection on anxiety among metropolitan adolescents. *Indian Journal of Mental Health*, 5(3), 301-306.
- Ramírez-Uclés, I., González-Calderón, M. J., del Barrio-Gándara, V. ve Carrasco, M. Á. (2018). Perceived parental acceptance-rejection and children's psychological adjustment: The moderating effects of sex and age. *Journal of Child and Family Studies*, 27(4), 1336–1348. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0975-2>
- Riaz, F. ve Soomro, N. P. (2021). Parental Acceptance - Rejection and Parental Control as Determinants of Substance Abuse: A Comparative Study of Drug Addicts and Non-drug Addicts. *International Research Journal of Art & Humanities*, 49(49), 279-290.
- Riggio, H. R. (2000). Measuring Attitudes toward Adult Sibling Relationships: The Lifespan Sibling Relationship Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(6), 707–728. <https://doi.org/10.1177/0265407500176001>
- Riggio, H. R. (2001). Relations between parental divorce and the quality of adult sibling relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, 36(1-2), 67–82. https://doi.org/10.1300/J087v36n01_04
- Rivers, J. W. ve Stoneman, Z. (2003). Sibling Relationships When a Child Has Autism: Marital Stress and Support Coping. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 33(4), 383–394. <https://doi.org/10.1023/A:1025006727395>
- Rohner, R. P. (1975). *They Love Me, They Love Me Not: A Worldwide Study of the Effects of Parental Acceptance and Rejection*. New Haven, CT: HRAF Press.

- Rohner, R. P. (1980). Worldwide tests of parental acceptance-rejection theory: An overview. *Behavior Science Research*, 15(1), 1-21. <https://doi.org/10.1177/106939718001500102>
- Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Sage Publications, Inc.
- Rohner, R. P. (2004). The Parental "Acceptance-Rejection Syndrome": Universal Correlates of Perceived Rejection. *American Psychologist*, 59(8), 830–840. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. P. (2005). Glossary of significant concepts in parental acceptance-rejection theory. Rohner, R. P. Ve Khaleque, A. (Ed.) içinde, *Handbook for the study of parental acceptance and rejection 4th edition* (s. 379-397). Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P. (2016). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. University of Connecticut, Ronald and Nancy Rohner Center for the Study of Interpersonal Acceptance Rejection. <http://csiar.uconn.edu/>
- Rohner, R. P. (2021). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and Evidence. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Rohner, R. P. ve Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance–rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research: The Journal of Comparative Social Science*, 36(1), 15–47. <https://doi.org/10.1177/106939702129146316>
- Rohner, R. P. ve Cournoyer, D. E. (1994). Universals in youths' perceptions of parental acceptance and rejection: Evidence from factor analyses within eight sociocultural groups worldwide. *Cross-Cultural Research: The Journal of Comparative Social Science*, 28(4), 371–383. <https://doi.org/10.1177/106939719402800408>

- Khaleque, A. ve Rohner, R. P. (2002). Reliability of Measures Assessing the Pancultural Association between Perceived Parental Acceptance-Rejection and Psychological Adjustment: A Meta-Analysis of Cross-Cultural and Intracultural Studies. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(1), 87-99. <https://doi.org/10.1177/0022022102033001006>
- Rohner, R. P. ve Khaleque, A. (2005). *Handbook for the study of parental acceptance and rejection (4th ed.)*. Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. (2005). Parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. Rohner, R. P. ve Khaleque, A. (Ed.) içinde, *Handbook for the study of parental acceptance and rejection, fourth edition* (s. 1-35). Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87.
- Rohner, R. P., Saavedra, J. M. ve Granum, E. O. (1978). *Development and Validation of the Parental Acceptance and Rejection Questionnaire: Test Manual*. JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology, 8, 7-8.
- Rohrer, J. M., Egloff, B. ve Schmukle, S. C. (2015). Examining the effects of birth order on personality. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 112(46), 14224–14229. <https://doi.org/10.1073/pnas.1506451112>
- Rollins, B. C. ve Thomas, D. L. (1979). Parental Support, Power, and Control Techniques in the Socialization of Children. Burr, W. R., Hill, R., Nye, F. I. Ve Reis, I. (Ed.) içinde, *Contemporary Theories about the Family* volume 1 (s. 317-364). New York: Free Press.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self- image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving The Self*. Malabar, FL: Robert Krieger Publishing Company.

- Rosenberg, M. (1985). Self-concept and psychological well-being in adolescence. Leahy, R. L. (Ed.) içinde, *The Development of the Self* (S. 205-246). Orlando: Academic Press, Inc.
- Rosenberg, M. ve Owens, T. J. (2001). Low self-esteem people: A collective portrait. Owens, T. J. ve Goodman, N. (Ed.) içinde, *Extending self-esteem theory and research: Sociological and psychological currents* (s. 400-436). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511527739.018>
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141–166. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141>
- Sart, Z. H., Börkan, B., Erkman, F. ve Serbest, S. (2016). Resilience as a mediator between parental acceptance–rejection and depressive symptoms among university students in Turkey. *Journal of Counseling & Development*, 94(2), 195-209. <https://doi.org/10.1002/jcad.12076>
- Satan, A. (2020). The Mediating Role of Social Connectedness in the Relationship between University Students' Parental Acceptance/Rejection Perceptions and Loneliness Perceptions: A Structural Equation Model Study. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 15(3), 456-481.
- Scharf, M., Shulman, S. ve Avigad-Spitz, L. (2005). Sibling Relationships in Emerging Adulthood and in Adolescence. *Journal of Adolescent Research*, 20(1), 64–90. <https://doi.org/10.1177/0743558404271133>
- Schooler, C. (1972). Birth order effects: Not here, not now]. *Psychological Bulletin*, 78(3), 161–175. <https://doi.org/10.1037/h0033026>
- Seligman, M. E. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Simon and Schuster.
- Seligman, M. E. P. (1999, Eylül). Summit 1999 Speech by Martin Seligman. Paper presented at First Positive Psychology Summit, Lincoln, NE, USA. Retrieved from <https://ppc.sas.upenn.edu/opportunities/conferencearchives>

- Seligman, M. E. P. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>
- Sharma, G. ve Gupta, S. (2020). Modelling the impact of corporate sustainability on economic performance with reference to Indian financial industry. *World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*, 16(3), 317-328. <https://doi.org/10.1504/WREMSD.2020.107272>
- Sheehan, G., Darlington, Y., Noller, P. ve Feeney, J. (2004). Children's perceptions of their sibling relationships during parental separation and divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 41(1-2), 69–94. https://doi.org/10.1300/J087v41n01_05
- Shepherd, D., Goedeke, S., Landon, J., Taylor, S. ve Williams, J. (2021). The impact of sibling relationships on later-life psychological and subjective well-being. *Journal of Adult Development*, 28, 76-86. <https://doi.org/10.1007/s10804-020-09350-4>
- Šurbanovska, O., Kitkanj, Z. ve Mitrovska, N. (2017). Parental acceptance/rejection and emotional intelligence among adolescence with and without delinquent behaviour. *Journal of Special Education and Rehabilitation*, 18(3-4), 55-71.
- Sireli, O. ve Soykan, A. A. (2016). Examination of relation between parental acceptance-rejection and family functioning in adolescents with depression/Depresyonu olan ergenlerin anne-baba kabul-red algıları ve aile işlevleri açısından incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(5), 403-411.
- Spitze, G. ve Trent, K. (2006). Gender Differences in Adult Sibling Relations in Two-Child Families. *Journal of Marriage and Family*, 68(4), 977–992. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2006.00308.x>
- Stagner, R. ve Katzoff, E. T. (1936). Personality as related to birth order and family size. *Journal of Applied Psychology*, 20(3), 340–346. <https://doi.org/10.1037/h0063681>

- Starkey, S. L. (1980). The relationship between parental acceptance-rejection and the academic performance of fourth and fifth graders. *Behavior Science Research*, 15(1), 67-80. <https://doi.org/10.1177/106939718001500106>
- Stewart, R. B. (1983). Sibling attachment relationships: Child–infant interaction in the strange situation. *Developmental Psychology*, 19(2), 192–199. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.19.2.192>
- Stocker, C. M., Gilligan, M., Klopach, E. T., Conger, K. J., Lanthier, R. P., Neppl, T. K., O'Neal, C. W. ve Wickrama, K. A. S. (2020). Sibling relationships in older adulthood: Links with loneliness and well-being. *Journal of Family Psychology*, 34(2), 175–185. <https://doi.org/10.1037/fam0000586>
- Stocker, C. M., Lanthier, R. P. Ve Furman, W. (1997). Sibling relationships in early adulthood. *Journal of Family Psychology*, 11(2), 210–221. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.11.2.210>
- Stocker, C., Ahmed, K. ve Stall, M. (1997). Marital satisfaction and maternal emotional expressiveness: Links with children's sibling relationships. *Social Development*, 6(3), 373–385. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.1997.tb00112.x>
- Stogdill, R. M. (1937). Survey of experiments on children's attitudes towards parents: 1894-1936. *The Pedagogical Seminary and Journal of Genetic Psychology*, 51(2), 293–303. <https://doi.org/10.1080/08856559.1937.10532504>
- Stoneman, Z., Brody, G. H., & MacKinnon, C. E. (1986). Same-sex and cross-sex siblings: Activity choices, roles, behavior, and gender stereotypes. *Sex Roles: A Journal of Research*, 15(9-10), 495–511. <https://doi.org/10.1007/BF00288227>
- Suhail, K. ve Chaudhry, H. R. (2004). Predictors of subjective well-being in an Eastern Muslim culture. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(3), 359–376. <https://doi.org/10.1521/jscp.23.3.359.35451>
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York: Norton.
- Sulloway, F. J. (1996). *Born to rebel: Birth order, family dynamics, and creative lives*. Pantheon Books.

- Sultana, M. ve Uddin, M. K. (2019). Parental rejection, depression, and Internet addiction among young adults. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 34(2), 419–432. <https://doi.org/10.33824/PJPR.2019.34.2.23>
- Sultana, N., Mehmood, S., Mehmood, I. ve Mahmood, S. (2021). Outcomes of Interpersonal Parental Acceptance and Rejection among Adults. *Adv Hum & Soc Sci*, 6, 30-38.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tanskanen, A. O. ve Danielsbacka, M. (2014). Genetic relatedness predicts contact frequencies with siblings, nieces and nephews: Results from the Generational Transmissions in Finland surveys. *Personality and Individual Differences*, 69, 5–11. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.04.034>
- Tezcan, G., Erden, G. ve Yiğit, İ. (2017). Parental acceptance-rejection in the development of social anxiety in the childhood: The mediating role of automatic thoughts. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(1), 12-23.
- Tice, D. M. (1993). The Social Motivations of People with Low Self-Esteem. Baumeister, R. F. (Ed.) içinde, *The puzzle of low self-regard* (s. 37–53). Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8956-9_3
- Tilki, E. ve Epli, H. (2022). The Relationship Between Adolescents' Parental Acceptance- Rejection Perceptions and Internet Addiction. *European Journal of Education Studies*, 9(3), 14-31.
- Tonga, Z. ve Halisdemir, D. (2017). Ergen Öznel İyi Oluşu ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 4(12), 1214-1221.
- Toran, M. (2005). *Farklı sosyo-kültürel düzeylere sahip annelerin çocuklarını kabullenme ve reddetme davranışlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Erişilen veri tabanı: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Tez No: 160388).

- Trzesniewski, K. H., Donnellan, M. B. ve Robins, R. W. (2003). Stability of self-esteem across the life span. *Journal of personality and social psychology*, 84(1), 205-220. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.1.205>
- Turan, M. (2019). *Predicting subjective wellbeing of graduate students by mindfulness, intolerance to uncertainty, rumination and anxiety sensitivity* (Yüksek lisans tezi). ODTÜ, Türkiye.
- Türkdoğan, T. ve Duru, E. (2012). Üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluşun yordanmasında temel ihtiyaçların karşılanması rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2429-2446.
- Ünüböl, M. (2011). *Üç Farklı Yaş Grubunda Ebeveyn Kabul-Reddi ve Genel Psikolojik Uyumun İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Erişilen veri tabanı: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Tez No: 308400).
- Van Volkom, M. (2006). Sibling Relationships in Middle and Older Adulthood: A Review of the Literature. *Marriage & Family Review*, 40(2-3), 151–170. https://doi.org/10.1300/J002v40n02_08
- Vandell, D. L., Minnett, A. M. ve Santrock, J. W. (1987). Age differences in sibling relationships during middle childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 8(3), 247–257. [https://doi.org/10.1016/0193-3973\(87\)90002-5](https://doi.org/10.1016/0193-3973(87)90002-5)
- Vasconcellos, C. (2022). *The relationship between parental education and social media usage on adolescent happiness and aggression* (Order No. 29254898). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2702971473). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/relationship-between-parental-education-social/docview/2702971473/se-2>
- Veenhoven, R. (1991). Is happiness relative? *Social Indicators Research*, 24(1), 1–34. <https://doi.org/10.1007/BF00292648>
- Vergara-Lopez, C., Sokol, N. A., Bublitz, M. H., Gaffey, A. E., Gomez, A., Mercado, N., ... ve Stroud, L. R. (2022). Exploring the Impact of Maternal and Paternal Acceptance on Adolescent Girls' Emotion Regulation. *Child Psychiatry & Human Development*, 1-7. <https://doi.org/10.1007/s10578-022-01405-9>

- Volling, B. L. ve Belsky, J. (1992). The contribution of mother-child and father-child relationships to the quality of sibling interaction: a longitudinal study. *Child Development*, 63(5), 1209–1222. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb01690.x>
- Waterman, A. S. (1993). Two conceptions of happiness: Contrasts of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 678–691. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.64.4.678>
- Weisner, T. S. (1993). Overview: Sibling similarity and difference in different cultures. Nuckolls, C. W. (Ed.) içinde, *Siblings in South Asia: Brothers and sisters in cultural context* (s. 1-17). New York: Guilford.
- Wells, E. L. ve Marwell, G. (1976). *Self-esteem: Its conceptualization and measurement*. Beverly Hills, CA: Sage.
- White, L. (2001). Sibling relationships over the life course: A panel analysis. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 555–568. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00555.x>
- Whiteman, S. D., McHale, S. M. ve Crouter, A. C. (2007a). Competing processes of sibling influence: Observational learning and sibling deidentification. *Social Development*, 16(4), 642–661. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00409.x>
- Whiteman, S. D., McHale, S. M. ve Crouter, A. C. (2007b). Explaining sibling similarities: Perceptions of sibling influences. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(7), 963–972. <https://doi.org/10.1007/s10964-006-9135-5>
- Wills, T. A. (1981). Downward comparison principles in social psychology. *Psychological Bulletin*, 90(2), 245-271. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.90.2.245>
- Wilson, W. R. (1960). *An Attempt To Determine Some Correlates And Dimensions Of Hedonic Tone* (Order No. 6006588). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (301856881). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/attempt-determine-some-correlates-dimensions/docview/301856881/se-2>

- Wilson, W. R. (1967). Correlates of avowed happiness. *Psychological Bulletin*, 67(4), 294–306. <https://doi.org/10.1037/h0024431>
- Wylie, R. C. (1974). *The self concept*. London: University of Nebraska Press.
- Yakın, D. (2011). *Parental Acceptance- Rejection/Control and Symptoms of Psychopathology: Mediator Roles of Personality Characteristics* (Yüksek lisans tezi). Erişilen veri tabanı: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Tez No: 300544).
- Yang, A., Wang, D., Li, T., Teng, F. ve Ren, Z. (2008). The impact of adult attachment and parental rearing on subjective wellbeing in Chinese late adolescents. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 36(10), 1365–1378. <https://doi.org/10.2224/sbp.2008.36.10.1365>
- Yap, M. B. H., Pilkington, P. D., Ryan, S. M. ve Jorm, A. F. (2014). Parental factors associated with depression and anxiety in young people: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 156, 8-23. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2013.11.007>
- Yasmin, S. ve Hossain, A. (2014). Relation of parental rejection with self-esteem and life satisfaction of young adults. *Dhaka University Journal of Biological Sciences*, 23(1), 69-76.
- Yıldız, M. K. Ve Dağ, İ. (2017). Algılanan ebeveyn kabul-reddinin öfke ifa öfke ifade tarzı ve depresif belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 20(2), 84-95.

EK A BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu araştırma, Beykoz Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yasemin TÜRKOĞLU tarafından Prof. Dr. Mansur BEYAZYÜREK danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tez çalışmasıdır. Araştırmaya 18 - 35 yaş aralığında, herhangi bir üniversiteye kayıtlı olan; lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri katılabilir. Katılımcının en az bir kardeşi ve/veya ağabey/ablası olması gerekmektedir. Araştırmada, algılanan ebeveyn kabul-reddi, benlik saygısı, öznel iyi oluş ve kardeşlik ilişkileri hakkında sorular yer almaktadır. Anketin tamamlanması yaklaşık 10-15 dakika sürmektedir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmanız önemlidir. Katılımcıların yanıtları ve kişisel bilgileri gizlilik ilkesine istinaden kimseyle paylaşılmayacaktır. Yanıtlar ve kişisel bilgiler sadece araştırmacı tarafından görülecektir. Katılmaya karar verdikten sonra fikrinizi değiştirmeniz halinde herhangi bir yaptırım olmaksızın araştırmadan ayrılma hakkınız mevcuttur. Çalışmaya dair herhangi bir sorunuz olması durumunda yaseminturkoglu@ogrenci.beykoz.edu.tr adresi üzerinden benimle iletişime geçebilirsiniz.

Araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

☐ Evet

☐ Hayır

EK B DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Yaş:

Cinsiyet

- a. Kadın
- b. Erkek

Eğitim düzeyi

- a. İlköğretim
- b. Lise
- c. Üniversite

Anne eğitim düzeyi:

- a. İlköğretim
- b. Lise
- c. Üniversite

Baba eğitim düzeyi:

- a. İlköğretim
- b. Lise
- c. Üniversite

Gelir düzeyi

- a. Düşük
- b. Orta
- c. Yüksek

Kardeş sayısı _____

Ailede kaçınıcı çocuksunuz? _____

Ablanız var mı?

- a. Evet
- b. Hayır

Abiniz var mı?

- a. Evet
- b. Hayır

Kardeşiniz var mı?

- a. Evet
- b. Hayır

Bugüne kadar herhangi bir psikiyatrik ilaç kullandınız mı?

- a. Evet
- b. Hayır

EK C ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ

Aşağıda yer alan ifadelerin karşısında bulunan seçeneklerden size uygun olanını işaretlemeniz gerekmektedir. Her ifadeyi bir kez değerlendirmelisiniz. Değerlendirmelerinizde hiç boş bırakmayınız.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Ailem beni sever				
2	Ailem beni destekler				
3	Ailem bana saygı duyar				
4	Ailem sağlıklı				
5	İnsanlara karşı sabırlıyım				
6	İnsanlara karşı hoşgörölüyüm				
7	Genellikle neşeliyim				
8	Genellikle güler yüzlüyüm				
9	Hayatın tadını çıkartarak yaşarım				
10	Hayatı doya doya yaşarım				
11	Hayatı dilediğim gibi yaşarım				
12	Sevdiklerimle beraberim				
13	Sevdiklerimle yan yanayım				
14	Arkadaşlarımla beraber vakit geçiririm				
15	Dostlarımla beraberim				

EK D KARDEŞ İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ

	Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Kısmen Uygun	Uygun	Tamamen Uygun
1. Tartışsak da sonrasında uzlaşırız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Başımız sıkıştığında birbirimizin yardımına koşarız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Zor durumlarda birbirimizin yanında oluruz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Birbirimizin başarılarıyla gurur duyarız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Birbirimizi korur kollarız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Neredeyse hiçbir konuda anlaşamayız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Zıt karakterlere sahibiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Birbirimize kendi isteklerimiz için emirler veririz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Birbirimize kendi isteklerimizi zorla yaptırırız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Kimseye anlatamadığımız şeyleri birbirimizle paylaşıyoruz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. Birbirimize değer veririz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Anne babamıza söyleyemeyeceğimiz şeyleri birbirimize anlatırız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. Birbirimize sırlarımızı güvenle anlatırız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. Birbirimizle iletişim kurmakta güçlük yaşıyoruz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. Birbirimizin zarar görmesine dayanamayız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16. Sıklıkla birbirimize küseriz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Sebepsiz yere kavga ederiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18. Birbirimizi sinir etmek için uğraşırız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19. Sürekli çatışma halindeyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20. Başkalarına karşı birbirimizin hatalarını kapatırız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21. Birbirimizle rekabet içinde olsak da birbirimizin başarısını destekleriz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22. Birbirimizi oldukça kıskanırız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23. Birimizin daha fazla ilgi görmesi diğerinin canını sıkıyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK E EBEVEYN KABUL REDDİ ÖLÇEĞİ -

KISA FORMU

Yönerge: Bu sayfada anne- çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin annenizin size olan davranışlarıyla benzer olup olmadığını düşünün. Sonrasında “Hemen Hemen Her Zaman Doğru”, “Bazen Doğru”, “Nadiren Doğru”, “Hiçbir Zaman Doğru Değil” şıklarından sizin için en uygun olanı işaretleyin.

ANNEM

- 1 Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.
- 2 Bana hiç ilgi göstermezdi.
- 3 Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.
- 4 Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.
- 5 Beni tam bir baş belası olarak görürdü.
- 6 Kızdığı zaman beni cezalandırırdı.
- 7 Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.
- 8 Benden hoşlanmıyor gibiydi.
- 9 Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.
- 10 Bana bir sürü kırıncı söz söylerdi.
- 11 Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.
- 12 İstenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu bana hissettirirdi.
- 13 Bana çok ilgi gösterirdi.
- 14 Beni kırmak için elinden geleni yapardı.
- 15 Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.
- 16 Yanlış davrandığımda benden hoşlanmadığını hissettirirdi.
- 17 Yaptığım şeylerin önemli olduğunu bana hissettirirdi.
- 18 Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.
- 19 Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşüncelerimi ifade etmemden hoşlanırdı.
- 20 Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduklarını düşünürdü.
- 21 İstenmediğimi bana belli ederdi.
- 22 Beni sevdiğini belli ederdi.
- 23 Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.
- 24 Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.

EK E EBEVEYN KABUL REDDİ ÖLÇEĞİ -

KISA FORMU

Yönerge: Bu sayfada baba- çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin babanızın size olan davranışlarıyla benzer olup olmadığını düşünün. Sonrasında “Hemen Hemen Her Zaman Doğru”, “Bazen Doğru”, “Nadiren Doğru”, “Hiçbir Zaman Doğru Değil” şıklarından sizin için en uygun olanı işaretleyin.

BABAM

- 1 Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi
- 2 Bana hiç ilgi göstermezdi
- 3 Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı
- 4 Hak etmediğim zaman bile bana vururdu
- 5 Beni tam bir baş belası olarak görürdü
- 6 Kızdığı zaman beni cezalandırırdı
- 7 Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü
- 8 Benden hoşlanmıyor gibiydi
- 9 Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi
- 10 Bana bir sürü kırıcı söz söylerdi
- 11 Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.
- 12 İstenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu bana hissettirirdi.
- 13 Bana çok ilgi gösterirdi.
- 14 Beni kırmak için elinden geleni yapardı.
- 15 Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.
- 16 Yanlış davrandığımda benden hoşlanmadığını hissettirirdi.
- 17 Yaptığım şeylerin önemli olduğunu bana hissettirirdi.
- 18 Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.
- 19 Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşüncelerimi ifade etmemden hoşlanırdı.
- 20 Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduklarını düşünürdü.
- 21 İstenmediğimi bana belli ederdi.
- 22 Beni sevdiğini belli ederdi.
- 23 Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.
- 24 Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.

EK F ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Sizin için uygun olanı seçiniz.

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

3. Genelde kendimi başarısız biri olarak görme eğilimindeyim.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

6. Kendime karşı olumlu bir tutum içerisindeyim.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

7. Genel olarak kendimden memnunum.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.

a. Çok doğru

b. Doğru

c. Yanlış

d. Çok yanlış

ÖZGEÇMİŞ

Yasemin TÜRKOĞLU

İlköğretim hayatına Özel Üsküdar SEV İlköğretim Okulu'nda başlamış ve Notre Dame de Sion Fransız Lisesi'nde öğrenim görmüştür. 2013 yılında Sabancı Üniversitesi Psikoloji bölümüne yerleşmiştir. Moodist Psikiyatri ve Nöroloji Hastanesi'nde stajını gerçekleştirmiş ve klinik alanda eğitimine devam etmek için Beykoz Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı'na kayıt olmuştur. Şu anda İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmet Daire Başkanlığı Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Zeytinburnu İSADEM'de psikolog olarak çalışmaktadır. Çok iyi düzeyde İngilizce ve Fransızca bilmektedir.